

This project is co-funded by the Justice Programme of the European Union

Workstream 4

Piloting Transcultural Law Clinics

Deliverable 4.2

Project title: TransLaw – Exploring Legal Interpreting Service Paths and Transcultural Law Clinics for persons suspected or accused of crime

Grant Agreement number: 760157 — TransLaw — JUST-AG-2016/JUST-AG-2016-06

Editors: Vlasta Kučiš and Natalia Kaloh Vid

Contributors: Katalin Balogh, Isabelle Bambust, Caterina Falbo, Mitja Gialuz, Elisa Grisonich, Mira Kadric, Sylvi Rennert, Heidi Salaets, Fabio Spitaleri, Jacopo Della Torre, and Maurizio Viezzi

Place: Maribor, University of Maribor

Date: December 2019

The content of this report represents the views of the authors only and is their sole responsibility. The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains.

Content

1 INTRODUCTION.....	1
2 AUSTRIA.....	2
2.1 Aufbau der Law Clinic.....	3
2.1.1 Programm im Wintersemester 2019/20.....	3
2.1.2 Kurzfristige Ziele.....	4
2.1.3 Langfristige Ziele.....	4
2.2 Transkulturelle Aspekte.....	4
2.2.1 Ablauf des Pilotprojekts Law Clinic und Interaktion der Teilnehmerinnen.....	5
2.2.2 Beobachtungsprotokolle.....	6
2.3 English summary.....	10
2.3.1 Structure of the Transcultural Law Clinic.....	10
2.3.2 Implementation of the pilot project and transcultural aspects.....	11
2.4 Herausforderungen und Perspektiven.....	13
2.4.1 Challenges and perspectives: English summary.....	13
3 BELGIUM.....	15
3.1 Clinics.....	15
3.1.1 Interpreting clinic.....	15
3.1.2 Translation clinic.....	16
3.1.3 Intercultural communication course.....	16
3.2 Objectief.....	16
3.2.1 Contactinhoud.....	17
3.2.2 Praktijklectoren.....	18
3.2.3 Zelfstandig werk.....	18
3.2.4 Werkwijze en evaluatie.....	19
3.3 Transcultural aspects.....	19
3.3.1 Reflectie 1.....	19
3.3.2 Reflectie 2.....	20
3.3.3 Reflectie 3.....	20
3.3.4 Reflectie 4.....	21

3.3.5 Reflectie 5.....	21
3.3.6 Reflectie 6.....	22
3.3.7 Reflectie 7.....	22
3.3.8 Reflectie 8.....	23
3.3.9 Reflectie 9.....	24
3.3.10 Reflectie 10.....	24
3.3.11 Reflectie 11.....	25
3.3.12 Reflectie 12.....	26
3.3.13 Reflectie 13.....	28
3.3.14 Reflectie 14.....	30
3.3.15 Reflectie 15.....	31
3.3.16 Samenvatting van de reflecties (van de 15 logbooks).....	32
3.3.17 Samenvatting van de 4 <i>logbooks</i> omtrent de <i>mock trial</i>	32
3.4 English summary.....	32
3.5 Uitdagingen en perspectieven.....	35
3.5.1 Challenges and perspectives: English summary.....	35
4 ITALY.....	36
4.1 Organizzazione e svolgimento.....	36
4.1.1 Obiettivi a breve termine.....	38
4.1.2 Obiettivi a lungo termine.....	39
4.1.3 English summary.....	39
4.2 Aspetti transculturali.....	40
4.2.1 Giurisprudenza e interpretazione a contatto.....	40
4.2.2 Analisi dei diari.....	41
4.2.3 English summary.....	44
4.3 Questioni e prospettive.....	46
4.3.1 Challenges and perspectives: English summary.....	46
5 SLOVENIA.....	47
5.1 Oblika uvedbe transkulturne klinike.....	47
5.1.1 Kratkoročni cilji.....	49
5.1.2 Dolgoročni cilji.....	49
5.1.3 Kako in v katerih jezikih bo potekal izbirni predmet?.....	50

5.2 English summary of the implementation and transcultural aspects.....	50
5.3 Transkulturni vidiki.....	52
5.3.1 English summary.....	56
5.4 Izzivi in možnosti izvedbe izbirnega predmeta.....	57
5.4.1 Challenges and perspectives: English summary.....	58
6 SUMMARY.....	59

1 Introduction

All partners implemented transcultural law clinics in accordance with registration rules, restrictions and schedules of their universities. The clinics are implemented as elective courses in all countries, apart from one clinic in Belgium, which has three clinics: a translation clinic, an interpreting clinic and an intercultural communication course. All partners successfully piloted the clinics and had positive experiences with the piloting phase. Once included in the regular curriculum, the clinics will vary in duration: in Italy, it is planned for 6-8 months, in the other countries over one semester. The languages offered in the transcultural clinics differ between countries.

Most partners did not have any problems with enrolling the students and the piloting phase went smoothly. Both law students and students of translating and interpreting were involved. The law clinics offered a variety of services. As students are not allowed to offer interpreting or translating services in court in any of the four countries, the partners developed various modules to include practical work in transcultural law clinics, including observations of real-life interpreted trials, mock trials, simulations, analysing the individual steps of criminal proceedings, the ethics and methods of interpreting, the significance of interpretation in criminal proceedings for language rights and questioning techniques alike, always accompanied by individual and guided reflection, analysis and discussion. The practical activities were complemented by lectures on various topics in the domains of law and interpreting.

Before the practical activities, the students were given observation logbooks to fill in afterwards. There were three types of logbooks, each for a different type of activity: observations, active servicing for translating/interpreting students, and active servicing for law students. Observation logbooks focused on the entirety of interpreter-mediated events in a legal setting: (a) various aspects of the interpreting process and output (interpreting modes and strategies and coordinating function), (b) the interaction dynamics between the parties, (c) body language, gaze and non-verbal communication, (d) the seating and positioning arrangement in the court room. The logbooks contain descriptive questions as well as room for reactions and comments.

In the active service logbooks, we focused on the interaction between the law students and the students of translating and interpreting, as well as on the challenges faced in the process and the competences they developed or acquired. The logbooks were jointly drafted in English by the partners and then translated into the national languages in Austria, Slovenia and Belgium. Italy did not translate the logbooks and asked students to use English for their answers and comments. The number of logbooks completed is as follows: (a) Austria: 17; (b) Slovenia: 46; (c) Belgium: 49, and (d) Italy: 25. In total, 137 logbooks were filled in and analysed.

Each partner has described their pilot project implementation and findings in their own language, with English summaries provided throughout.

At the end of WS 4 the partners collected lessons learned in English that all four partner countries had in common as well as some that were relevant only to specific countries. The lessons learned are published as a separate document.

2 Austria

Mit dem Aufbau der Transkulturellen Law Clinic an der Universität Wien wurde im Frühjahr 2018 begonnen. Über einen Zeitraum von mehreren Monaten wurden Gespräche mit der Leitung sowie verschiedenen Professoren der Rechtswissenschaftlichen Fakultät geführt, bei denen sich schnell eine grundsätzliche Bereitschaft zur Zusammenarbeit zeigte.

An der Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Universität Wien bestanden bereits drei Law Clinics. Diese ursprünglich aus studentischer Initiative gegründeten Kliniken für Konsumentenschutz, Start-Ups und Asylrecht sind heute teilweise in den universitären Betrieb eingegliedert (Infrastruktur, Lehrveranstaltung, Anrechnung von ECTS), werden aber weiterhin vom Verein Vienna Law Clinics betrieben. Daher wurden auch Interviews mit den Gründern sowie einigen Teilnehmerinnen der bestehenden Law Clinics geführt, um nähere Informationen über deren Aufbau und Funktionsweise zu erhalten.

In Anlehnung daran wurde beschlossen, die Law Clinic als Lehrveranstaltung zu organisieren. Im Hinblick auf die Winkelschreibereiverordnung ([RGBI. Nr. 114/1857](#)) sowie Rechtsanwaltsordnung ([RGBI. Nr. 96/1868](#)) und auch aus Haftungsgründen ist es in Österreich problematisch, Studierende Rechtsberatungen durchführen zu lassen. Daher wurde für die Transkulturelle Law Clinic in Österreich der Weg der Simulation gewählt.

Die Zusammenarbeit wurde bereits im Wintersemester 2018/19 mit einer Lehrveranstaltung mit dem Titel „Vernehmungstechniken: kriminologische und translatorische Perspektiven“ erprobt. Konzipiert als gemeinsame Lehrveranstaltung des Zentrums für Translationswissenschaft und der Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Universität Wien unter Leitung einer Professorin aus dem Bereich der Translationswissenschaft und eines Professors vom Institut für Strafrecht der Rechtswissenschaftlichen Fakultät, die dann auch die Transkulturelle Law Clinic leiten würden, wurden hier fächerübergreifend kriminologische Prozesse untersucht (Vernehmungsgrundsätze, Beweis, Dolmetschtechniken, Ethik). Studierende der Rechtswissenschaften sollten nach dieser Lehrveranstaltung den Beweiswert einer Vernehmung aus kriminologischer Sicht einschätzen und beherrschen können; Studierende der Translation die Möglichkeiten der abbildenden und Grenzen der anpassenden Dolmetschung erfahren, aufzeigen und argumentieren können. Nach dem Erfolg dieser Lehrveranstaltung wurde die Transkulturelle Law Clinic für das folgende Wintersemester geplant. In der Lehrveranstaltung „Vernehmungstechnik“ aber auch in der Transkulturellen Law Clinic sollten die Studierenden der beiden Fakultäten vor allem Einblick in die Arbeit und Herausforderungen der jeweils anderen Berufsrichtungen bekommen. Studierende der Translationswissenschaft sollten sich mit der Strafprozeßordnung auseinandersetzen und Verständnis für die Abläufe einer strafrechtlichen Verhandlung mit besonderem Fokus auf die Vernehmung gewinnen; die Studierenden der Rechtswissenschaft sollten umgekehrt erfahren, welche Rahmenbedingungen eine qualitativ hochwertige Translation benötigt und dabei Sensibilität für praktische Fragen wie die beste Sitzposition der Dolmetschenden gewinnen.

2.1 Aufbau der Law Clinic

Die Law Clinic wurde im Wintersemester 2019/20 erstmals als Kurs mit 4 ECTS unter dem Titel "Pilotprojekt Transcultural Law Clinic" angeboten und ist auch für das Sommersemester 2020 als Kurs "Transcultural Law Clinic" geplant. Sie kann Studierenden des Masterstudiums Dolmetschen als Individuelle Fachvertiefung und Studierenden der Rechtswissenschaften für das Spezialisierungs-Erweiterungscurrículum Strafrecht angerechnet werden. Das Pilotprojekt wurde von ProfessorInnen der Rechtswissenschaftlichen Fakultät und des Zentrums für Translationswissenschaft gemeinsam geleitet, organisatorisch unterstützt von der TransLaw-Koordinatorin und einem Universitätsassistenten.

Studierende konnten sich für die Lehrveranstaltung über das Anmeldesystem der Universität einschreiben, mussten aber zusätzlich ein Kurzprofil abgeben, in dem sie ihre Motivation für die Teilnahme beschreiben sowie Sprachkenntnisse und Vorkenntnisse im rechtlichen oder translatorischen Bereich angaben. Im Falle einer Überbelegung wäre auf Grundlage dieser Motivationsschreiben eine Auswahl getroffen worden, wobei auf eine ausgewogene Verteilung von Studierenden der beiden Studienrichtungen geachtet und besonders relevante Sprachen vorrangig berücksichtigt würden.

Das Konzept sieht eine Mischung aus Gastvorträgen, Exkursionen und praktischen Übungen vor. Durch Gastvorträge von Expertinnen und Experten aus den Bereichen Rechtsanwaltschaft, Justiz und Polizei sowie Vorträge der LehrveranstaltungsleiterInnen zur Vernehmungstechnik und Gerichtsdolmetschen sollen die Studierenden die wesentlichen rechtlichen und translatorischen Grundlagen der Vernehmung und Befragung (Beweis, Vernehmungsgrundsätze, Dolmetschtechniken, Kulturmittlung, Ethik) kennen lernen und sich mit der Vernehmung und Befragung in den einzelnen Stadien eines Strafverfahrens (Beginn des Strafverfahrens/Anzeigerstattung, Ermittlungsverfahren, Hauptverfahren mit der Hauptverhandlung) sowie der Vernehmungs- bzw. Befragungssituation mit Blick auf die Beschuldigtenrechte auseinandersetzen.

Das Pilotprojekt ist so angelegt, dass verschiedene praktische Fähigkeiten der Studierenden trainiert werden: durch Simulation unterschiedlicher Befragungs- und Einvernahmesituationen mit fremdsprachigen Personen lernen Studierende beider Fächer ihre eigene Leistung und das Auftreten anderer AkteurInnen anhand von verschiedenen Parametern zu analysieren und zu beurteilen.

Dies wird ergänzt durch Exkursionen zu gedolmetschten Gerichtsverhandlungen, bei denen die Studierenden ihre Beobachtungen zur Rolle der Dolmetscherin/des Dolmetschers und der Interaktion im Gerichtssaal festhalten und anschließend reflektieren.

Gemeinsam erarbeiten die Studierenden der Translationswissenschaft und der Rechtswissenschaften Szenarien und Vernehmungspläne für Vernehmungen sowie die dazugehörige Terminologie. Am Ende des Semesters werden die erworbenen Fähigkeiten in einer simulierten Gerichtsverhandlung angewandt.

2.1.1 Programm im Wintersemester 2019/20

Im Wintersemester 2019/20 fand der Kurs "Pilotprojekt Transcultural Law Clinic" mit 6 Präsenzeinheiten mit insgesamt 24 Wochenstunden und einem Gesamtworkload von 100 Stunden (4

ECTS) statt. Diese waren wie folgt strukturiert:

10.10.2019 Einführung in TransLaw und die historische Entwicklung von Law Clinics, Einführung und Kleingruppendiskussion Gerichtsdolmetschen, Gastvortrag zu Strafrechtsambulanzen an den Universitäten Graz und Linz

17.10.2019 Exkursion zu einer gedolmetschten Verhandlung am Landesgericht für Strafsachen

24.10.2019 Gastvortrag zur Glaubwürdigkeit von Aussagen, Vortrag zur Vorbereitung und Durchführung von Vernehmungen, Besprechung der Exkursion aus kriminologischer und translatorischer Perspektive

5.12.2019 Besprechung von Methoden für die Gruppenarbeit (Vernehmungsplan)

16.01.2020 Gastvortrag einer Strafverteidigerin¹

23.01.2020 Simulation einer Gerichtsverhandlung mit anschließender Analyse

Diese Präsenzeinheiten wurden durch Gruppen- und Einzelaufgaben ergänzt.

2.1.2 Kurzfristige Ziele

Die Ziele des Pilotprojekts sind es, eine Zusammenarbeit der Studierenden der Rechts- und Translationswissenschaften zu etablieren und ein tiefergehendes Verständnis für die rechtlichen, methodischen und ethischen Grundlagen der Arbeit von GerichtsdolmetscherInnen sowie der Rechtsberufe zu fördern. Die Besonderheiten und Herausforderungen gedolmetschter Interaktionen sollen erkannt und erprobt werden.

2.1.3 Langfristige Ziele

Langfristig soll die Transkulturelle Law Clinic einen festen Platz im Lehrangebot der Universität erhalten. Für das Sommersemester 2020 ist sie bereits geplant und eine Fortsetzung ist erwünscht. So soll langfristig die Begegnung und Zusammenarbeit von Studierenden der Rechts- und der Translationswissenschaft gefördert werden, damit diese später im Berufsleben ein besseres Verständnis für die Aufgaben des jeweils anderen Berufes haben. Durch die Erfahrungen, die die Studierenden im Rahmen der Law Clinic mit Dolmetschergemittelten Interaktionen im Rechtsbereich sammeln, sollen sie im Berufsleben gezielt handeln und die Kommunikationsrechte von Verdächtigen und Angeklagten besser wahren können.

2.2 Transkulturelle Aspekte

Am Pilotprojekt Transcultural Law Clinic nahmen 12 Studentinnen teil. 6 davon waren Studentinnen des MA Translationswissenschaft (Schwerpunkt Dialogdolmetschen). 5 der 12 Teilnehmerinnen waren Studentinnen der Rechtswissenschaften; eine Studentin studierte ein anderes Fach, jedoch mit Erweiterungscurrículum Strafrecht, da sie plante, nach dem BA-Abschluss die Polizeischule zu

---

¹ Da das Wintersemester erst Ende Jänner 2020 endet, hatten die letzten zwei Einheiten des Pilotprojekts Transcultural Law Clinic zum Berichtszeitpunkt (Dezember 2019) noch nicht stattgefunden.

besuchen.

In ihren Motivationsschreiben nannten die Studentinnen der Rechtswissenschaften folgende Gründe für die Teilnahme an der Law Clinic: zukünftige Arbeit im internationalen Bereich bzw. mit fremdsprachigen Personen in Österreich im Bereich Strafrecht, gesellschaftliches Engagement, Interesse an strafrechtlicher Vertiefung, dem Strafprozess und transkulturellem Austausch und Kommunikation sowie an praktischer Anwendung theoretischen Wissens. Eine Studentin hatte im Rahmen ihrer Beschäftigung bei einem Beratungsverein und einer mehrsprachigen Anwaltskanzlei Erfahrungen mit der Thematik gesammelt, mehrere studierten neben Rechtswissenschaften eine Sprache bzw. in einem Fall Internationale Entwicklung.

Die meisten der Studentinnen der Translationswissenschaft gaben an, Gerichtsdolmetscherinnen werden zu wollen und konnten teilweise bereits Erfahrungen im juristischen Bereich durch Praktika bei Übersetzungsunternehmen oder der Justizbetreuungsagentur aufweisen. Weitere Motivationen waren Forschungsinteresse sowie ein Interesse an strafrechtlichen und kriminologischen Themen, wobei mehrere Studentinnen bereits Lehrveranstaltungen zu Kriminologie und Strafrecht besucht hatten.

Die Arbeitssprachen der Studentinnen der Translationswissenschaft waren neben Deutsch Englisch, Bosnisch/Kroatisch/Serbisch, Rumänisch, Russisch und Spanisch. Von den anderen Studentinnen waren zwei zweisprachig mit Deutsch und Bosnisch/Kroatisch/Serbisch aufgewachsen und alle gaben an, Englisch zu sprechen.

2.2.1 Ablauf des Pilotprojekts Law Clinic und Interaktion der Teilnehmerinnen

Eingebettet in einen theoretischen Rahmen aus Vorträgen zu den Themen Law Clinics und Strafrechtsambulanzen, Gerichtsdolmetschen, Vernehmungstechnik, Glaubwürdigkeit von Aussagen und Gedächtnisforschung sowie Strafverteidigung wurden im Pilotprojekt als praktische und interaktive Komponenten die Beobachtung von Gerichtsverhandlungen mit Dolmetschung angeboten, Gruppendiskussionen geführt und die Erstellung von Vernehmungsprotokollen und -szenarien geübt. Die Simulation einer Gerichtsverhandlung mit Dolmetschung folgt im Januar 2020.

Im Rahmen des Pilotprojekts Transcultural Law Clinic besuchten die Teilnehmerinnen zwei gedolmetschte Verhandlungen: Die erste im Rahmen einer gemeinsam organisierten Exkursion ans Landesgericht für Strafsachen Wien, die zweite selbständig. Für die gemeinsame Exkursion wurde eine auf Serbisch gedolmetschte Verhandlung gewählt.

Eine zweite Exkursion mit Verhandlungsbeobachtung mussten die Studierenden jeweils selbständig organisieren. Die Sprache der gedolmetschten Verhandlung konnten die Studierenden in diesem Fall selbst wählen, es wurde ihnen jedoch empfohlen, nach Möglichkeit eine Verhandlung zu wählen, bei der sie die gedolmetschte Sprache verstanden. Zu beiden Verhandlungsbesuchen mussten die Studierenden ein vorgegebenes Beobachtungsprotokoll ausfüllen. Nach dem ersten Verhandlungsbesuch wurden die Eindrücke der Beobachtung sowie die Auswertung der Protokolle besprochen. Insgesamt wurden im Rahmen der Pilotveranstaltung bis zum Ende des Berichtszeitraums (Dezember 2019) 7 verschiedene Verhandlungen beobachtet und 17 Beobachtungsprotokolle abgegeben.

Als Gruppenaufgabe sollten die Studentinnen in gemischten Gruppen (jeweils mindestens eine Studentin der Translationswissenschaft und eine der Rechtswissenschaften) auf Grundlage eines authentischen Gerichtsurteils Vernehmungspläne entwickeln, d.h. den Ablauf einer Befragung mit Frageschema usw. konzipieren. Diese Vernehmungspläne werden dann im Januar für die Simulation gedolmetschter Vernehmungen verwendet. Auf Wunsch der Teilnehmerinnen wurde ein zusätzlicher Termin am 5. Dezember zur Besprechung und besseren Vorbereitung dieser Aufgabe angeboten, der von etwa der Hälfte der Teilnehmerinnen wahrgenommen wurde.

In der gesamten Lehrveranstaltung wurden die Teilnehmerinnen ab Semesterbeginn regelmäßig in wechselnder Zusammensetzung in fachlich (Recht/Translation) gemischte Gruppen eingeteilt. Diese interdisziplinäre Struktur wurde sowohl für Diskussionen im Unterricht als auch Hausarbeiten verwendet. Dieses Format schien sich günstig auf die Interaktion der Studentinnen der verschiedenen Studienrichtungen auszuwirken. Möglicherweise auch unterstützt durch ähnliche Sprachprofile (Studentinnen der Rechtswissenschaften mit mehrsprachigem Hintergrund) gab es eine gute Durchmischung. Insgesamt profitierte die Lehrveranstaltung von großem Engagement und Interesse der Teilnehmerinnen an der Materie, was sich in der regen Beteiligung an Diskussionen und zahlreichen Fragen an Vortragende zeigte.

Für das Sommersemester 2020 ist bereits eine Fortführung des Konzepts im Rahmen der Lehrveranstaltung "Transcultural Law Clinic" geplant.

2.2.2 Beobachtungsprotokolle

Am 17.10.2019 fand eine gemeinsame Exkursion zu einer gedolmetschten Verhandlung am Landesgericht für Strafsachen statt. Es handelte sich um eine Anklage nach dem Suchtmittelgesetz; der Angeklagte wurde aus der Untersuchungshaft vorgeführt. Ein geladener Zeuge erschien nicht. Der Angeklagte sprach Serbisch; die Dolmetschung wurde von einer Dolmetscherin der Justizbetreuungsagentur mit langjähriger Erfahrung durchgeführt.

Die Studierenden hatten zuvor die Beobachtungsprotokolle erhalten, die Fragen zur beobachteten Kommunikationssituation enthielten. Folgende Themen sollten beschrieben werden: Setting, Dolmetschung (Koordinationstätigkeit der DolmetscherIn, Wiedergabe), Interaktion der DolmetscherIn mit anderen Beteiligten bzw. Interaktion der anderen Beteiligten untereinander, Blickverhalten, Sitzordnung. Neben diesen Fragen, bei denen nur die Beobachtungen festgehalten werden sollten, gab es auch Fragen, in denen die TeilnehmerInnen nach ihren subjektiven Eindrücken und Reaktionen zur DolmetscherIn, Dolmetschung, Interaktion und dem Funktionieren der Kommunikation beschreiben sollten. Die offenen Fragen zu Beobachtungen wurden ergänzt durch eine Liste verschiedener Aussagen zur Dolmetschung, bei der lediglich das Zutreffende anzukreuzen war (z.B. „die Dolmetschungen waren viel kürzer als das, was die/der Angeklagte sagte“, „die DolmetscherIn wurde den Beteiligten vorgestellt“ oder „die DolmetscherIn stellte die Glaubwürdigkeit des/der Angeklagten offen in Frage“).

Nach Abgabe der Protokolle wurden die Beobachtungen in der folgenden Woche gemeinsam besprochen. Einige der Teilnehmerinnen (sowohl Studentinnen der Translationswissenschaft als auch Studentinnen der Rechtswissenschaften) verstanden Serbisch, ebenso eine der LehrveranstaltungsleiterInnen. So eignete sich die Verhandlung gut nicht nur zur Beobachtung,

sondern auch zur Besprechung unterschiedlicher Wahrnehmungen und Annahmen.

Die Teilnehmerinnen, die kein Serbisch verstanden, hielten die Dolmetscherin aufgrund ihres selbstbewussten Auftretens größtenteils für kompetent. Die Teilnehmerinnen, die Serbisch verstanden, äußerten sich jedoch teilweise kritischer sowohl was ihre Aussprache und das Sprachregister im Serbischen als auch ihre Dolmetschstrategie betraf. So merkten mehrere Teilnehmerinnen an, dass sie wenig notierte und viel zusammenfasste, wodurch es zu Auslassungen kam und vor allem die Aussagen des Angeklagten verkürzt und recht frei gedolmetscht wurden. Die anpassende Dolmetschung der Fragen an den Angeklagten wurde teils begrüßt, da dies eine Hilfestellung für das Verständnis bedeutete.

Auch einigen der nicht-serbischsprachigen Studentinnen fiel auf, dass die Dolmetscherin wenig notierte und viel zusammenfasste, was manche als positiv und andere als negativ werteten. Einige Studentinnen der Translationswissenschaft sahen die wenigen Notizen als positiv an, wohl beeinflusst dadurch, dass es in anderen Konsekutivdolmetschsituationen durchaus erstrebenswert ist, nur das Notwendigste zu notieren und die Essenz der Aussage auf den Punkt zu bringen.

Mehreren Teilnehmerinnen fiel negativ auf, dass die Dolmetscherin den Angeklagten wiederholt unterbrach. Auch einige, die nicht Serbisch verstanden, erkannten den barschen Umgangston wenn sie ihn zurechtwies, und mehrere hatten den Eindruck, dass sie durch ihre Mimik die Glaubwürdigkeit des Angeklagten anzweifelte.

Vor allem die obengenannten Aspekte wurden in der nächsten Lehrveranstaltung besprochen. Es wurde auf den Unterschied zwischen Gerichtsdolmetschen und anderen konsekutiven Dolmetschsituationen eingegangen (v.a. in Bezug auf Notizen und dokumentierendes vs. Anpassendes Dolmetschen) und das professionelle Verhalten beim Dolmetschen besprochen.

Einige Aspekte, die bereits in der vorigen Einheit besprochen worden waren und daher auch von den meisten Teilnehmerinnen angesprochen wurden, waren die Sitzpositionen, das simultane Flüsterdolmetschen sowie das vollständige Dolmetschen von Aussagen und der Umgang mit verlesenen Dokumenten. Die meisten Teilnehmerinnen merkten kritisch an, dass die Möglichkeit des Flüsterdolmetschens nicht angewandt worden war und dass die Dolmetscherin durch ihren Platz auf der Richterbank zwar alle gut sehen, aber nicht immer gut hören konnte, und der Eindruck entstehen konnte, sie sei Teil des Gerichts.

Zur Kommunikation im Gerichtssaal beobachteten die Teilnehmerinnen, dass der Angeklagte selbst nicht immer von allen direkt angesprochen wurde, sondern die Fragen oft mit Blickkontakt an die Dolmetscherin gestellt wurden. Sie bemerkten auch, dass nicht alle Teile des Verfahrens gedolmetscht wurden, sondern nur jene, die direkt an den Angeklagten gerichtet waren – so wurden etwa die Plädoyers der Staatsanwältin und des Verteidigers nicht gedolmetscht.

Für das zweite Beobachtungsprotokoll hatten die Studentinnen einen Monat Zeit und konnten die Verhandlung frei wählen. Ihnen wurde empfohlen, diesmal eine Verhandlung zu beobachten, bei der sie die gedolmetschte Sprache verstanden, was die Wahlmöglichkeiten z.B. bei Englisch einschränkte, da in diesem Zeitraum nur wenige Verhandlungen mit englischer Dolmetschung angesetzt waren. Eine Studentin der Translationswissenschaft, die an der ersten Verhandlung nicht hatte teilnehmen können, gab ebenfalls ein Protokoll dazu ab.

In zwei Fällen beobachteten zwei Personen dieselbe Verhandlung: in einem Fall eine Studierende der

Translationswissenschaft und eine der Rechtswissenschaft, im zweiten Fall zwei Studierende der Rechtswissenschaft. Bei einigen der beobachteten Verhandlungen wurde die dolmetschergemittelte Kommunikation im Gerichtssaal recht gut bewertet, bei anderen kritisiert. Allgemein schienen die Teilnehmerinnen beim zweiten Protokoll kritischer zu beobachten, wobei die Verhandlungen vom TransLaw-Team nicht beobachtet wurden und ein Vergleich daher nicht möglich ist.

Die ersten beiden Studentinnen beobachteten eine Verhandlung, bei der Englisch als Lingua Franca eingesetzt wurde. Beiden fielen die Verständnisschwierigkeiten des Angeklagten auf, auf die die Dolmetscherin scheinbar nur teilweise einging. Ihren Angaben nach sprach die Dolmetscherin zwar sprachlich korrekt, jedoch leise und zögerlich und ging nicht auf die Bedürfnisse des Angeklagten ein, indem sie eine Phrase umformulierte bzw. langsamer oder lauter sprach, sondern wiederholte nur dieselben Worte. An einigen Stellen erklärte sie jedoch auch Fragen des Richters wenn der Angeklagte sie nicht eindeutig verstand.

Sie kritisierten auch die oft zusammenfassende Dolmetschung, die teils vom Richter so angeordnet war, teils von der Dolmetscherin selbständig so durchgeführt wurde. Vor allem von der Studentin der Translationswissenschaft wurde dies scharf kritisiert, sie hatte den Eindruck, es wäre nur etwa die Hälfte dessen, was im Laufe der Verhandlung gesagt wurde, gedolmetscht worden. Beide hatten den Eindruck, dass der Angeklagte die Vorgänge im Gerichtssaal nicht vollständig verstand und überfordert war, und eine zweifelte sogar an, ob unter diesen Umständen von einem fairen Verfahren gesprochen werden könne.

Auf beide wirkte die Dolmetscherin aufgrund häufiger Häsitationslaute („ähm“) und die geringe Lautstärke unsicher. Die Studentin der Rechtswissenschaften gab an, gegen Ende hätten ihre Hände gezittert. Der Richter übergab ihr auch Aufgaben, die über das Dolmetschen hinausgingen, indem er sie die Personalien alleine aufnehmen ließ.

Beide beobachteten, dass der Richter den Angeklagten nicht ansah, wenn er ihm Fragen stellte, und sahen einen Unterschied im Umgang mit dem Zeugen, einem Polizeibeamten. Dieser durfte ohne Unterbrechung sprechen während der Richter mit ihm Blickkontakt hielt, lächelte und zustimmend nickte. Auch wurde über den Angeklagten gesprochen, ohne dass dies für ihn direkt gedolmetscht worden wäre. Stattdessen formulierte der Richter nach der Zeugeneinvernahme und der Urteilsverkündung Zusammenfassungen, die die Dolmetscherin dolmetschen sollte. Abschließend merkten beide an, dass Flüsterdolmetschen in dieser Situation ihrer Ansicht nach angemessener gewesen wäre, sowohl im Sinne der vollständigen Dolmetschung für den Angeklagten und um Zeit zu sparen als auch um zu vermeiden, dass die Dolmetscherin neben der Staatsanwältin saß, was ihrer Ansicht nach den Eindruck erweckte, sie gehöre zur Anklage.

Das von den beiden Studentinnen der Rechtswissenschaften beobachtete Verfahren wurde auf Serbisch gedolmetscht und es wurden dabei in Abwesenheit des Angeklagten drei Zeugen vernommen, die alle gedolmetscht wurden. Beide verstanden Serbisch und äußerten sich positiv über die Dolmetscherin und die Kommunikation im Gerichtssaal allgemein. Die Dolmetscherin wirkte kompetent und objektiv und dolmetschte etwa die Zeugenbelehrungen routiniert. Sie beobachteten auch, wie die Dolmetscherin die Länge der zu dolmetschenden Abschnitte lenkte, indem sie Zeugen unterbrach, um zu dolmetschen, worauf diese reagierten, indem sie danach in kürzeren Abschnitten sprachen. Die Dolmetscherin dolmetschte dabei detailliert und stellte bei Bedarf auch Verständnisfragen. Durch die Befragung dreier Zeugen hatten sie auch die Gelegenheit, die

Befragungsstrategie des Richters zu beobachten, der sie mehrmals dieselben Erinnerungen erzählen und alle Einfälle berichten ließ.

Auch bei den anderen Protokollen wurden am häufigsten das Verhalten und die Kompetenz der DolmetscherInnen, deren Dolmetschstrategien sowie der Umgangston und das Blickverhalten im Gerichtssaal kommentiert.

Zur Koordinationstätigkeit der Dolmetscherin war in mehreren Protokollen zu lesen, dass sie sich unterbrechen ließen und danach nicht mit der Dolmetschung fortfuhren bzw. nicht selbstständig zu dolmetschen begannen, wenn es sinnvoll gewesen wäre. Positiv wurde die oben beschriebene Strategie erwähnt, bei der die Dolmetscherin die Länge der Redeabschnitte steuerte. In keinem Fall wurde auf Flüsterdolmetschen zurückgegriffen, selbst als in einem Fall die Dolmetscherin neben der bedolmetschten Person saß.

Bei der Wiedergabe fiel neben sprachlichen und terminologischen Aspekten auf, dass eine Dolmetscherin in der 3. Person dolmetschte. Mehrere fassten stark zusammen, was kritisiert wurde. Es wurden Dolmetschstrategien wie einfacherer Satzbau, Ersatz von Fachterminologie durch Alltagssprache und die Wiederholung von Fragen erwähnt. Die Unparteilichkeit bzw. Mehrparteilichkeit wurde in einigen Fällen angezweifelt, sowohl bei einem Dolmetscher, der sehr freundlich und fürsorglich auftrat, als auch bei einer Dolmetscherin, die ständig im Gespräch mit ihrer Klientin (einer Privatklägerin) war und den Eindruck erweckte, nicht nur dolmetschend sondern auch beratend zu fungieren.

Die Interaktion und der Umgangston im Gerichtssaal wurden häufig erwähnt. In vielen Fällen wurde die bedolmetschte Person nicht direkt angesehen, sondern die Dolmetscherin. In einem Fall wurde ein Privatkläger, für den gedolmetscht wurde, ständig in der 3. Person angesprochen. Es kam häufig zu Unterbrechungen, vor allem durch die RichterInnen. In zwei Fällen diktirte die Richterin das Protokoll während gedolmetscht wurde, wodurch in einem Fall die Dolmetschung aus dem Deutschen gestört wurde, in einem anderen Fall sogar die Dolmetschung ins Deutsche, wodurch es zu Missverständnissen kam: die Dolmetscherin wurde durch das Diktieren der Richterin unterbrochen, nahm danach aber nicht sofort die Dolmetschung wieder auf, sodass nicht alle Informationen gedolmetscht wurden. Dadurch hatte die Richterin den Eindruck, die befragte Person gebe keine sinnvollen Antworten und reagierte verärgert, wodurch die Stimmung im Gerichtssaal sehr angespannt war.

Insgesamt ist festzustellen, dass die zweiten Protokolle differenzierter ausfielen als die ersten, was möglicherweise auf die anfängliche mangelnde Vertrautheit mit dem Protokollformat zurückzuführen sein könnte, vielleicht aber auch darauf, dass die Teilnehmerinnen beim zweiten Protokoll klarere Erwartungen an die gedolmetschte Interaktion hatten und gezielter beobachten konnten. Auch war die erste gemeinsam beobachtete Verhandlung für einige Teilnehmerinnen das erste Mal in einem Gerichtssaal – die neue Situation könnte die Konzentration erschwert haben. Diese Faktoren sollten bei zukünftigen Beobachtungen berücksichtigt werden.

Die Teilnehmerinnen konnten in je zwei Gerichtsverhandlungen mit gedolmetschten Interaktionen gute und weniger gute Verhaltensweisen und Strategien beobachten und auch sehen, welchen Einfluss Blickverhalten und Sitzposition haben können. Als wichtige Ergänzung dient dabei die anschließende Besprechung der Beobachtungen in der Gruppe, um funktionierende und nicht

funktionierende bzw. unangebrachte Verhaltensweisen und Strategien zu identifizieren und die Beobachtungen in einen breiteren Kontext einzubetten.

2.3 English summary

Preparations for the Transcultural Law Clinic at the University of Vienna began in spring 2018 with meetings with the Dean and several professors of the Faculty of Law, laying the foundations for a cooperation between the Centre of Translation Studies and the Faculty of Law. Interviews with members of the existing three law clinics at the Faculty of Law, which are organised as the association “Vienna Law Clinics” and deal with consumer rights, start-ups and asylum law, led to the decision to organise the Transcultural Law Clinic as a course. The concept of a joint course was successfully tested with a course called “Questioning techniques from the perspectives of criminology and translation” in the 2018/19 winter term.

2.3.1 Structure of the Transcultural Law Clinic

The Transcultural Law Clinic was offered as a pilot project in the 2019/20 winter term, and will be taught as a regular course in the 2020 summer term. It is set up as a course with 4 ECTS and is an elective subject for students of interpreting studies and law. It is taught jointly by a professor from the Centre of Translation Studies and a professor from the Faculty of Law of the University of Vienna, and supported by TransLaw staff and a university assistant. Registration for the course is via the university registration system, and students interested in participating are asked to submit a letter of motivation and information on their previous knowledge (in law or interpreting) and languages. In the event of too many applicants, this information can be used to ensure balanced numbers of law and interpreting students and suitable working languages.

The course is a mix of (guest) lectures by experts from the domains of law, interpreting, and law enforcement, excursions, and practical exercises. As Austrian law prohibits students from providing legal counsel, the law clinic uses the methods of simulation and observation. The aim is for students to familiarise themselves with the fundamental legal and translation-related aspects of criminal investigation and trial: the individual steps of criminal proceedings, the methods and ethics of interpreting, and the significance of interpretation in criminal proceedings for language rights and questioning technique alike. Students hone their practical skills through observing real-life interpreted trials, developing interview scenarios and questions, and simulating interpreted trials, always accompanied by individual and guided reflection, analysis and discussion. An important objective is to give students of both departments insights into the work and challenges of the other profession. Students of translation studies familiarise themselves with the Code of Criminal Procedure and gain an understanding of criminal trial procedures with a particular focus on the questioning of the defendant and hearing of witnesses, and law students should learn the conditions required to provide a high-quality interpretation while also gaining awareness for practical matters, such as the best seating position of the interpreter.

The short-term goal of the pilot project is to encourage close cooperation of students of law and interpreting and foster their understanding of the legal, methodical and ethical foundations of the work of legal professionals and legal interpreters. In the long term, this better understanding of the

characteristics and challenges of interpreted legal proceedings and familiarity with the work of the other professions will hopefully allow them to cooperate successfully with interpreters or legal professionals in their professional lives so as to better safeguard the language rights of persons suspected or accused of crime.

2.3.2 Implementation of the pilot project and transcultural aspects

12 students participated in the pilot project transcultural law clinic: 6 students of translation studies, 5 law students, and one student in another programme who was taking law as an optional subject and is planning to go to police school after finishing her BA. All participants were female. The working languages of the students of translation studies were, in addition to German, English, Bosnian/Croatian/Serbian, Romanian, Russian and Spanish. Two of the other students were bilingual German and Bosnian/Croatian/Serbian, and they all said they spoke English.

The transcultural law clinic was held in six sessions spread out across the winter term² with a total of 24 hours of face-to-face interaction and a total workload of 100 hours (4 ECTS credits). The schedule was as follows:

10 October 2019: Introduction to TransLaw and the history of law clinics, introduction to court interpreting and group discussions, guest lecture on criminal law projects at the universities of Graz and Linz

17 October 2019: Excursion to observe an interpreted trial at the Vienna Criminal Court

24 October 2019: Guest lecture on memory and credibility of statements, lecture on preparing and conducting an interview/hearing, discussion of the excursion from the perspectives of interpreting and criminology

5 December 2019: Discussion of group assignments

16 January 2020: Guest lecture by a defence lawyer

23 January 2020: Simulation of a trial with interpretation and analysis

Over the course of the pilot project, participants heard presentations on law clinics, legal interpreting, questioning techniques, memory and the credibility of statements, and criminal defence. This served as a theoretical framework for practical and interactive components such as observation of interpreted trials and group discussions. Students also practiced creating interview plans and scenarios, which are used in the simulated interpreted trial on the last day.

The participants observed two interpreted trials, the first on a joint excursion to the Vienna Criminal Court, the second on their own. After each, they had to complete an observation logbook following a predefined format, with questions on interpreted communication, interaction, seating arrangements and students' subjective reactions and impressions. During the excursion, the group attended a trial with Serbian interpretation. Several participants (both interpreting and law students) as well as one of the course leaders understood Serbian, making this trial suited not only for observation but also for discussing different perceptions and assumptions.

The participants who did not understand Serbian mostly perceived the interpreter as competent due

² As the winter term at the University of Vienna is from 1 October to 31 January, the last two sessions had not yet taken place at the time of reporting in December 2019.

to her confident demeanour, while those who understood the language were more critical of her language skills and attitude. A few of the non-Serbian speaking students also observed that the interpreter took few notes and summarised a lot in her interpretation, which some considered positive and others negative. Several participants also noticed her terse tone with the defendant and that she called his credibility into question.

The observations from the logbook were discussed in the law clinic the next week. The law clinic instructors highlighted the differences between legal interpreting and other consecutive interpreting situations (especially with regard to note-taking and documentary interpreting) and discussed professional interpreting behaviour. Some aspects had already been discussed in the first week and were mentioned by most participants in their logbooks, including seating arrangements, simultaneous chuchotage, the importance of interpreting statements in full and how to deal with documents that are read out. Most participants criticised that the option of chuchotage had not been utilised and that the interpreter's position on the judge's bench gave her a good view of everyone but meant she did not always hear everyone well and detracted from the perception of impartiality/multipartiality.

The students then had a month to observe a second trial and complete another logbook. They were free to choose which trial they observed, but it was recommended they observe one where they understood the language of interpretation. This restricted the options for some, as there were only few trials with English interpretation in the period of observation. In some cases, two students observed the same trial, while others observed a trial on their own. Not all participants had completed both assignments at the time of reporting (December 2019) due to scheduling issues. At the time of reporting, they had observed 7 trials and completed 17 logbooks.

Generally speaking, the second set of protocols was more differentiated than the first, which might be due to the initial unfamiliarity with the logbook format, but might also mean that participants had had clearer expectations of the interpreted interaction the second time and were more specific in their observations. Furthermore, the joint excursion had been the first time for some participants that they had been in a courtroom, adding a component of unfamiliarity. These factors should be taken into account for future observation assignments.

By observing two trials with interpreted interactions, the participants were able to see good and not so good behaviours and strategies and experience the impact of gaze direction and seating arrangements. This was complemented by the joint discussion of the observations to identify which strategies work and which do not, and to identify appropriate and inappropriate behaviours, and to embed the observations in a wider context.

After watching the first trial and hearing lectures about the reliability of memory and statements and about the preparation of a questioning plan, the participants were given the task to develop a questioning plan and scenario as well as terminology based on authentic verdicts, which will be used for simulations in January. This was done in mixed groups of law and interpreting students to encourage cross-discipline learning. The students were divided into mixed groups from the beginning (for discussions and the group assignment). This appeared to have a positive impact on the interaction of the students from different disciplines. The two groups intermingled well, perhaps also thanks to the overlapping language profiles (law students with multilingual background). The project benefited from the great interest of the participants in the subject matter, which was reflected in the

lively participation in discussions and numerous questions to speakers.

2.4 Herausforderungen und Perspektiven

Eine zentrale Herausforderung der Transkulturellen Law Clinic war sicherlich die österreichische Rechtslage, nach der Personen, die keine JuristInnen sind, keine Rechtsberatungen vornehmen dürfen. Das Konzept wurde daher auf Beobachtung und Simulation ausgerichtet, um den TeilnehmerInnen sowohl Einblick in echte Fälle zu gewähren als auch die Möglichkeit zum Erproben der eigenen Kenntnisse und Verhaltensweisen zu bieten.

Eine weitere Herausforderung bestand in der ausgewogenen Zusammensetzung der Gruppe. Im Falle des Pilotprojekts meldeten sich aus beiden Studienrichtungen etwa gleich viele Studentinnen an, doch wäre dies nicht der Fall gewesen, hätte eine Auswahl auf Grundlage der Motivationsschreiben stattgefunden.

Nicht in allen Fällen gelang es, eine passende Verhandlung zur Beobachtung zu finden, da beispielsweise für Englisch im Beobachtungszeitraum nur an zwei Tagen gedolmetschte Verhandlungen stattfanden. Auch bei der ersten, gemeinsam beobachteten, Verhandlung musste kurzfristig die Beobachtung eine Woche früher als geplant durchgeführt werden, da in der darauffolgenden Woche im entsprechenden Zeitraum keine passende Verhandlung stattfand.

Für die im nächsten Semester stattfindende Transcultural Law Clinic wäre es auf Grundlage der hier gewonnenen Erfahrungen wünschenswert, vor der ersten Verhandlungsbeobachtung die theoretische Einführung in die Vernehmungsvorbereitung und -durchführung zu geben. Die Zahl von je zwei Beobachtungen pro TeilnehmerIn sollte beibehalten werden, wobei die erste wieder gemeinsam stattfinden sollte, um das Beobachtete und das Protokollformat gemeinsam besprechen zu können.

2.4.1 Challenges and perspectives: English summary

The transcultural law clinic faced a number of challenges. The central one was the fact that non-lawyers are not permitted to provide legal advice. Therefore, the law clinic used the methods of observation and simulation to give participants an insight into real cases and also give them the opportunity to apply their skills and observe their own behaviour in a simulated situation.

Finding suitable trials to observe was not always easy, as, e.g., there were only two days with trials with English interpretation in the observation period. The excursion to the first trial also had to be moved up a week as there was no suitable trial the next week, when it had originally been planned. Looking at the development from the first to the second logbook, it would also be advisable to give the theoretical introduction to how to prepare an interrogation plan and apply it during questioning before observing the first trial. Two trial observations is a good number and should be maintained in future law clinics, with the first as a joint excursion followed by a discussion of the observations and the format of the logbooks.

Another challenge lies in the balanced composition of the group. In the pilot project, approximately the same number of students of both programmes signed up, but had this not been the case, they would have been selected based on the letters of motivation.

Piloting transcultural law clinics

The lessons learned during the pilot project will be incorporated into the work new course “Transcultural Law Clinic”, which has already been set up for the summer term 2020.

3 Belgium

Drie *clinics* werden door onze onderzoeksgroep in het kader van het project TransLaw opgezet, namelijk een *interpreting clinic*, een *translation clinic*, en een *intercultural communication course*. Onze onderzoeks groep werkt al jaren samen met verschillende actoren van het gerecht alsook met rechtsacademici. In dat licht vormde het leggen van contacten met het oog op de organisatie van deze clinics geen obstakel.

3.1 Clinics

3.1.1 Interpreting clinic

Op 22 februari 2019 hebben we een eerste vergadering met mevrouw Tine Franken van het Antwerpse Justitiehuis, en dit met het oog op het organiseren van een *interpreting clinic*. Het Justitiehuis ontvangt in principe alleen personen met een bepaald ‘statuut’, bijvoorbeeld verdachten die door de onderzoeksrechter een bepaalde maatregel opgelegd kregen. Deze personen komen dan langs voor een eerste contact, en er wordt een afspraak gemaakt met het oog op het vervolg van het dossier. Het Justitiehuis doet enerzijds aan slachtofferonthaal en anderzijds ook aan daderbegeleiding. Wat de daderbegeleiding betreft, zijn er verschillende categorieën:

- Verdachten (die bijvoorbeeld een maatregel van de onderzoeksrechter hebben opgelegd gekregen)
- Personen met een probatiemaatregel (team van Tine Franken). [De uitspraak van de straf kan opgeschort worden of de uitvoering van een straf kan uitgesteld worden. De rechter bepaalde voorwaarden opleggen. Dat is probatie.]
- Veroordeelden onder elektronisch toezicht
- Veroordeelden met voorwaardelijke invrijheidsstelling
- Veroordeelden met een werkstraf

Het Justitiehuis moet de uitvoering van de straf of van de opgelegde maatregel opvolgen. Er is ook aandacht voor de sociale omkadering van de betrokken persoon. Bij die opdracht van het Justitiehuis staat een interne rolverklaring centraal. Daarin wordt dieper ingegaan op de rechten en plichten van de betrokken persoon en op de taak van het Justitiehuis. De rolverklaring belicht het waarom van de tussenkomst van het Justitiehuis. Het Justitiehuis moet de gebruiker informeren over het kader waarin wordt opgetreden, over de manier van werken en over het rapporteren. De tussenkomst van de justitiehuizen kan immers sterk ingrijpen in het leven van de rechtzoekende, zodat deze het recht op een rolverklaring heeft. De rolverklaring is echter ook van belang met het oog op de deelname van de gebruiker aan de uitvoering van de opdracht.

De talen (buiten het Nederlands) die bij de gebruikers vak voorkomen zijn Marokkaans – Berbers – Russisch – Tsjetsjeens – Frans – Portugees. Wanneer anderstalige gebruikers zich aanmelden, wordt er met sociaal tolken van de organisatie Atlas gewerkt. Daarvoor krijgt het Justitiehuis budget. Soms wordt er ook met de organisatie Babel gewerkt.

Het probatieteam bestaat uit 25 personen met elk zo'n 40-tal lopende begeleidingen. Het hele

Justitiehuis Antwerpen werkt met 60 personen. Er moeten in het totaal zo'n 1500 lopende dossiers zijn.

Op donderdag 16 mei 2019 (van 19.00 tot 22.00 uur) hebben mevrouw Tine Franken en twee van haar collega's voor de studenten gerechtstolken en gerechtsvertalen een les geven rond de taak van het Justitiehuis in het algemeen en rond de probatiemaatregel. Zo kunnen de studenten nog meer kennismaken met de gebruikte terminologie.

Met het oog op de *interpreting clinic* geven de studenten gerechtstolken hun beschikbaarheid op voor een eventuele tussenkomst in het Justitiehuis. Ze geven hun taal (talen) op alsook de periode waarin ze beschikbaar zijn. De mogelijke periodes lopen van 20 mei 2019 tot 30 juni 2019, en van 1 tot 30 september 2019.

Er wordt een minimaal protocol opgesteld rond de geheimhoudingsplicht van de betrokken student, rond de modaliteiten in het geval van niet-bereikbaarheid van de student, en rond de al dan niet noodzakelijke aanwezigheid van een docent.³

Vier studenten gaven zich op. Jammer genoeg was de feedback van het Justitiehuis vrij negatief. De samenwerking met de studenten was niet erg succesvol. Enerzijds deden de justitieassistenten niet massaal beroep op de studenten. Anderzijds kwamen studenten niet opdagen of annuleerden zij te laat waardoor bepaalde gesprekken niet konden doorgaan. Uiteraard betreuren we dit ten zeerste, en dit hebben we aan de studenten duidelijk gemaakt.

3.1.2 Translation clinic

Tijdens de voorbereiding van de interpreting clinic stelde het Justitiehuis zelf de vraag of de studenten ook konden tussenkommen voor vertalingen van de interne roerverklaringen. Aangezien in de schoot van de cursus gerechtsvertalen een *translation clinic* wordt georganiseerd, kunnen daar ook interne roerverklaringen vertaald worden, en dit in de betrokken studietalen. Mevrouw Franken heeft aldus de interne roerverklaringen rond de probatiemaatregel en rond het elektronisch toezicht ter beschikking gesteld. Deze documenten werden in de volgende talen vertaald: Frans - Engels - Duits - (Standaard-)Arabisch - Indonesisch - Pools - Portugees - Russisch - Spaans – Turks – Italiaans. De vertaalde documenten werden op 16 mei 2019 aan de diensten van het Antwerpse Justitiehuis overhandigd.

Ook de FOD Justitie was bereid om een tekst ter beschikking te stellen. Het betreft daar een folder rond het opsporen van ondernemingen in moeilijkheden. De studenten vertalen dus drie teksten.

3.1.3 Intercultural communication course

In het academiejaar 2019-2020 (tweede semester) komt een praktijkcollege interculturele communicatie tot stand, in de schoot van de Faculteit Rechtsgeleerdheid, KU Leuven, Campus Brussel, en in samenwerking met Professor Frank Fleerackers.

3.2 Objectief

Een niet te versmaden gegeven waarmee we vandaag dus rekening moeten houden, is dat de

³ Zo zal de aanwezigheid niet noodzakelijk zijn wanneer de student gerechtstolk al sociaal tolk is.

meertalige samenleving niet langer een uitzondering is. De aanwezige meertaligheid is in vele contexten eerder een norm geworden. Met andere woorden: “[D]ifference becomes ordinary and commonplace because most people come from elsewhere.” (S. Vertovec en S. Wessendorf, The multiculturalism backlash: European discourses, policies, and practices, New York, Routledge, 2010, 8). Dit laatste citaat doelt op de anderstalige aanwezigheid in internationale tribunale. Doch, niet alleen in internationale tribunale, maar ook in de schoot van nationale rechtscolleges is anderstaligheid legio geworden.

Een gevolg daarvan is dat die anderstalige factor de bestaande complexe juridische communicatie (tussen advocaat en partij, tussen rechter en partij, tussen politie en partij, ...) nog ingewikkelder maakt. Op grond van het EVRM zoekt het Europese recht naar oplossingen om dit probleem van anderstaligheid tegemoet te komen. Zo bestaat er met betrekking tot het strafprocesrecht de Europese Richtlijn 2010/64 die het recht op een tolk en het recht op een vertaling voor de anderstalige verdachte/beklaagde behelst.

In dit licht kwam tevens het Europese project “TransLaw. Exploring Legal Interpreting Service Paths and transcultural Law Clinics for persons suspected or accused of crime” tot stand. Dit project beoogt de kwaliteit van tolkprestaties in strafzaken te verbeteren. Dit project wil een verhoogde tolkkwaliteit graag mee verwezenlijken door een brug te slaan tussen de tolkstudenten en de rechtenstudenten. Als ‘grande finale’ van het project zouden er transcultural (criminal) law clinics ontwikkeld worden waarbij beide groepen van studenten betrokken zouden zijn.

Het praktijkcollege wil de rechtenstudenten op een praktische manier met het gerechtstolk in contact brengen. Het is bij uitstek de gerechtstolk die de communicatie verzekert wanneer partijen in een juridische situatie een verschillende taal spreken. Een eerste vereiste is dat de gerechtstolk de vreemde taal en het Nederlands uitstekend beheersen. Hij of zij moet de vreemde taal ook schriftelijk goed beheersen. Inderdaad, vertalen van het blad (van een schriftelijke bron naar een mondelinge doeltekst) behoort ook tot de opdracht van de gerechtstolk. Daarnaast moet de gerechtstolk ook goed de Belgische én de anderstalige samenleving kennen, alsook de beide juridische systemen. Dit is nog niet voldoende, want ook vele andere specifieke tolk- en communicatievaardigheden, en de professionele deontologische code spelen een essentiële rol. *Last but not least* zal er aandacht zijn voor specifieke communicatieproblemen die op de voorgrond komen tussen gesprekspartners met een diverse religieuze, sociale, etnische, educatieve, ... achtergrond.

3.2.1 Contactinhoud

De contactinhoud bestaat uit de volgende 5 blokken van 3 uur:

1. Recht op een tolk. Juridische uiteenzetting. Belichting van rechtspraak. (Campus Leuven – Yolanda Vandenbosch) – 5 november 2019
2. Inleidende workshop over gerechtstolken (uitleg over specifieke tolkvaardigheden en deontologie) + mini-rollenspel (met medewerking van tolkstudenten) (Campus Leuven – Katalin Balogh) – 19 november 2019
3. Bijzonderheden bij gerechtstolken – bijv. tolken voor kinderen; tolken in een medische setting; ... (Campus Leuven – Heidi Salaets en Katalin Balogh) – 3 december 2019

4. Observatie door rechtenstudenten van een les ‘gerechtstolken’ + gezamenlijke bespreking + gemotiveerde rechtenstudenten gaan mogelijk ook zelf eens aan de slag in een tolkoefering (Campus Sint-Andries, Antwerpen – Katalin Balogh en Heidi Salaets) – 17 maart 2019
5. Gezamenlijke observatie door rechtenstudenten en tolkstudenten van een getolkte openbare zitting + gezamenlijke nabespreking (REA - Katalin Balogh en Heidi Salaets) – maart/april 2020 (nog te bepalen)

3.2.2 Praktijklectoren

Yolanda Vandenbosch, Heidi Salaets, en Katalin Balogh kunnen allen gewag maken van tien jaar nuttige beroepservaring met betrekking tot het onderwerp van het betrokken facultatief praktijkcollege. Zij genieten in het betrokken beroepsmidden een grote bekendheid.

Beknopt CV Yolanda Vandenbosch. Meester Vandenbosch is een excellente deskundige in het domein van taal en recht. Zie voor haar CV: <https://www.verbistadvocatuur.be/over-ons/team/yolanda-vanden-bosch>.

Beknopt CV Heidi Salaets. Prof. dr. Heidi Salaets currently is the head of the Interpreting Studies Research Group at the Faculty of Arts of the University of Leuven (Campus Antwerp, Brussels and Leuven). At the Arts Faculty of the University of Leuven (Campus Antwerp), she teaches interpreting studies and trains interpreters (Italian-Dutch) both in the Master and in the EMCI (European Master in Conference Interpreting) postgraduate. On the same campus, she is also responsible for the evaluation procedure in the LIT-training (Legal Interpreters and Translators). Since 2012, Heidi Salaets works together with Katalin Balogh in different DG-Justice projects (see: http://www.arts.kuleuven.be/english/rg_interpreting_studies/research-projects), as coordinator and/or as a partner.

Beknopt CV Katalin Balogh. Dr. Katalin Balogh is the coordinator of the training on legal Interpreting and translation at the Faculty of Arts of the University of Leuven (Campus Antwerpen) where she teaches interpreting techniques for future legal interpreters. She teaches Intercultural Studies for the students of the Master in Interpreting and German language, culture and translation at BA-level. Since 2012, Katalin Balogh works together with Heidi Salaets in different DG-Justice projects (see: http://www.arts.kuleuven.be/english/rg_interpreting_studies/research-projects), as coordinator and/or as a partner. One of these projects, namely Trafut (Training for the Future, 2010-2012) was intended to assist in and contribute to the implementation of the EU Directive 2010/64.

3.2.3 Zelfstandig werk

De studenten creëren een portfolio. Het portfolio bestaat allereerst uit een lectuurlijst. Elke student zoekt 5 wetenschappelijke (recente) bijdragen op (boek-tijdschriftartikel-verzamelwerk...) in verband met gerechtstolken (en in gelijk welke taal). Alle studenten vergelijken de gevonden werken met elkaar. Zij zorgen er gezamenlijk voor dat er geen overlappen in de onderscheiden portfolio's zijn. Na de verdeling van de bijdragen, leest elke student individueel de hem of haar toegekende lectuur. Hij of zij vat ze samen en reflecteert erover. De student verwerkt in het portfolio tevens vijf ervaringsverslagen over de respectievelijke contactmomenten.

3.2.4 Werkwijze en evaluatie

Er is sprake van een gezamenlijke reflectie door rechtenstudenten en tolkstudenten. Er is ook een groot aandeel zelfstandig werk. De evaluatie gebeurt op grond van de aanwezigheid van de voor dit practicum ingeschreven studenten, en op basis van het ingediende portfolio.

3.3 Transcultural aspects

Negentien tolkstudenten dienden in het kader van de cursus ‘Gerechtsvertalen’ een portfolio in, waarin zij ook konden reflecteren over de verrichte *translation clinic*. Hierna volgt een overzicht van 15 interessante reflecties (*logbooks*) rond de verrichte *translation clinic* die uit drie te vertalen teksten bestond. Dit leidt tot zo’n 45 aparte comments.

Daarna zijn er ook 4 interessante *logbooks* omtrent de georganiseerde *mock trial*. De *mock trial* bestond uit 3 simulaties.

3.3.1 Reflectie 1

In deze bespreking worden de belangrijkste vertaalproblemen van de tekst ‘Folder Probatie’ weergegeven. Het gaat voornamelijk over terminologie. In de eerste kolom wordt de Nederlandse term gegeven. In de tweede kolom wordt de vertaling gegeven. Als de vertaling veranderde ten opzichte van de eerste versie, dan wordt dit aangeduid door eerst de vertaling te geven van de eerste versie, gevolgd door een pijl (→) en de vertaling die gebruikt werd in de definitieve versie. In de derde kolom staat ofwel een screenshot van de teksten of parallelteksten die zijn gevonden op EUR-Lex, ofwel een verklaring voor waarom een andere term werd gekozen voor de definitieve versie van de vertaling.

[volgt dan in de reflectie de kolom met voorbeelden]

In deze bespreking worden de belangrijkste vertaalproblemen van de tekst ‘Elektronisch Toezicht’ weergegeven. Net zoals in de bespreking van ‘Folder Probatie’, gaat het voornamelijk over terminologie. Het systeem van deze bespreking is dan ook hetzelfde: in de eerste kolom wordt de Nederlandse term gegeven. In de tweede kolom wordt de vertaling gegeven. Als de vertaling veranderde ten opzichte van de eerste versie, dan wordt dit aangeduid door eerst de vertaling te geven van de eerste versie, gevolgd door een pijl (→) en de vertaling die gebruikt werd in de definitieve versie. In de derde kolom staat ofwel een screenshot van de teksten of parallelteksten die zijn gevonden op EUR-Lex, ofwel een verklaring voor waarom een andere term werd gekozen voor de definitieve versie van de vertaling.

[volgt dan de kolom met voorbeelden]

Hierna volgt de bespreking over de vertaalde folder inzake ‘ondernemingen in moeilijkheden’:

Zoals eerder vermeld is het belangrijk om de Nederlandse termen te gebruiken die al in dergelijke teksten zijn vastgelegd. In de volgende lijst worden de Nederlandse termen opgesomd, samen met hun Engelse vertaling en een screenshot of uitleg over waar of hoe de vertalingen zijn teruggevonden. Na de bespreking in groep is ‘flashing lights’ de enige term die werd veranderd. We vonden ‘warning signs’ het concept ‘knipperlichten’ beter weergeven.

[volgt dan in de reflectie de lijst met voorbeelden]

3.3.2 Reflectie 2

Ik vond dit deel van het portfolio het uitdagendste. Ten eerste, omdat ik van het Nederlands naar het Duits moest vertalen, wat al veel moeilijker is dan omgekeerd, aangezien Duits niet mijn moedertaal is. Ten tweede, omdat er in de teksten veel gebruikt gemaakt wordt van wettelijke vermeldingen en juridische woorden die typisch zijn voor het Belgische recht, maar daarom niet voor het Duitse. Voorbeelden hiervan zijn *justitieassistent*, *uitvoeringsrechtbank*, *probatiecommissie* en de probatiemaatregel zelf. Ik heb getracht om bij mijn vertaling zo consistent mogelijk te zijn en heb alles rond probatie steeds vertaald door het woord *Bewährung*. Een bijkomende moeilijkheid was dat in de brochures over probatie en elektronisch toezicht er vaak geen volzinnen gebruikt werden, maar eerder korte puntsgewijze opsommingen. Ook dat bemoeilijkt soms het werk van een vertaler, aangezien de morfologische mogelijkheden in een vreemde taal vaak heel anders zijn dan in het Nederlands. Al bij al vond ik het een heel interessante oefening om eens geen puur juridisch-technische documenten te vertalen, maar om ook eens juridische informatiebrochures voor de gewone burger te vertalen. Ook dat behoort tot het veelzijdige beroep van een gerechtsvertaler.

3.3.3 Reflectie 3

Over het algemeen was het zeer interessant en leerrijk om deze folders te vertalen. Op deze manier konden onze vertaaltechnieken toegepast worden en hadden we de mogelijkheid om echte vertalingen te maken. Doordat we in groep werkten konden ook nog eens bespreken welke termen het best gebruikt konden worden, wanneer we onze vertalingen met elkaar vergeleken.

3.3.4 Reflectie 4

Reflectie Folder Probatie

Probation measure	In de titel had ik enkel 'probatie' gezet in plaats van 'probatimaatregel'. Het maakt geen wereld van verschil uit, maar door 'measure' erbij te zetten, blijven we wel dichter bij de brontekst.
Probation officer	Ik gebruikte zelf de term 'judicial assistant', omdat het me een goede overkoepelende term leek. We hebben dat aangepast naar 'probation officer', omdat het wel binnen de context van probatie past.
Oversees whether, Strives toward	Zelf ging ik iets meer voor spreektaal in mijn eigen versie: 'check whether' en 'will try to map out'. Het si een brochure die toegankelijk moet zijn, dus leek het me niet nodig om de tekst moeilijker te maken. Maar de oplossingen uit onze bespreking klinken mooier en zijn helemaal niet te complex.
New offences	Voor 'nieuwe feiten' koos ik voor de term 'new acts'. Tijdens de bespreking stelde iemand 'new offences' voor, wat de lading beter dekt.

[er volgt een gelijkaardige reflectie voor de twee andere teksten]

3.3.5 Reflectie 5

Bij deze tekst [tekst over probatie] was het begin heel moeilijk. Al in de eerste regel had ik een uitdaging: wat is de vertaling voor probatie? De letterlijke term was heel moeilijk terug te vinden in Italiaanse woordenboeken. Als ik iets vond, was het iets gelijkaardig maar niet volledig hetzelfde. Dan ben ik met die term op juridische sites gaan zoeken en kwam ik wel enkele overeenkomsten tegen. Daarom dat ik er voor gekozen heb om de term 'probazione' te gebruiken. Achteraf heb ik ook even met professor Bambust samen zitten zoeken of er een beter alternatief was, maar dit leek ons de beste oplossing. Natuurlijk worden er in het document veel samenstellingen gebruikt met het woord probatie, wat weer de moeilijkheid gaf voor een goede vertaling te vinden. Zeker ben ik dus nooit 100% voor die vertalingen.

[er volgt een reflectie voor de twee andere teksten]

3.3.6 Reflectie 6

Over de tekst over probatie:

Het was zeer aangenaam om dit document te vertalen omdat er veel opsommingen gebruikt worden. Alles wordt in puntjes weergegeven in plaats van lange zinnen. Dit maakt het gemakkelijker om de tekst te verdelen in hapklare stukken die dan ook zo vertaald kunnen worden. Arabische zinnen zijn meestal compleet anders opgebouwd dan Nederlandstalige zinnen. Zo kunnen Arabische zinnen bijvoorbeeld zeer lang gemaakt worden en toch nog verstaanbaar zijn, bij het Nederlands ligt dat moeilijker. Vertalen van Nederlands naar Arabisch, vind ik persoonlijk moeilijker dan vertalen in de omgekeerde richting. Dit komt omdat je heel goed moet opletten met de structuur van de tekst en de lengte van de zinnen. Je kan zinnen in het Arabisch vaak langer maken dan in het Nederlands, maar je moet toch heel goed opletten bij het samenvoegen van zinnen. Bij het vertalen van Arabisch naar Nederlands moet je dan weer de zinnen opsplitsen en dat vind ik persoonlijk gemakkelijker.

Ik merk ook dat een goede kennis van het Arabisch rechtssysteem noodzakelijk is. dit is echter niet gemakkelijk omdat je in principe niet kan spreken over ‘een Arabisch rechtssysteem’. Het rechtssysteem verschilt in de Arabische regio van land tot land. Het rechtssysteem van Saoedi-Arabië wordt bijvoorbeeld harder beïnvloed door de islamitische wetgeving, dan het Marokkaans rechtssysteem. De rechtssystemen van de Europese landen verschillen natuurlijk ook van elkaar. De omzetting van een document van een Europees rechtssysteem naar een Arabisch rechtssysteem is echter zeer moeilijk omdat de verschillen tussen de twee veel groter zijn dan de verschillen die ze onderling hebben. Het gaat hier ook om verschillen in religie en cultuur, wat toch wel belangrijk is bij het vertalen.

[er volgt een reflectie voor de twee andere teksten]

3.3.7 Reflectie 7

Het is soms lastig om de documenten te vertalen naar en van het Indonesisch omdat het rechtssysteem tussen België en Indonesië niet hetzelfde zijn. België heeft meer details en specifieke benamingen voor bepaalde zaken terwijl in het Indonesisch enkel 1 woord hiervoor bestaat. Een voorbeeldje: de begrippen zoals overtreding, misdrijf en misdaad. Als ik deze woorden moet vertalen in het Indonesisch dan is de vertaling voor deze 3 woorden hetzelfde ‘pelanggaran hukum’, namelijk wetsovertreding.

Ondanks de eenvoudige benamingen is het rechtssysteem in Indonesië zijn ze niet zo simpel als het lijkt. Indonesië heeft drie rechtssystemen. Dit maken de rechtszaken in Indonesië zeer ingewikkeld. Het meest gebruikte rechtssysteem is het civiele recht zoals dat we in België kennen. Maar daarnaast wordt er ook nog gebruik gemaakt van Islamitisch recht en inheems gewoonterecht.

Het inheems gewoonterecht recht is het recht dat komt uit de tijd nog voordat Indonesië een kolonie was van Nederland. Het inheems gewoonterecht is verdeeld over verschillende stammen. In iedere stam is het recht anders.

Deze drie rechtssystemen lopen in de meeste gevallen niet door elkaar. Ze gaan wellicht soms over hetzelfde onderwerp, maar men kan kiezen welk van de drie rechtssystemen wordt gebruikt in een specifiek geval. Dit kan niet in alle rechtsgebieden. Zo wordt er binnen het goederenrecht alleen gebruik gemaakt van het civiele recht. In het erfrecht wordt echter heel vaak gebruik gemaakt van islamitisch of inheems gewoonterecht.

In principe is het civiele recht hoger dan het islamitische en inheems gewoonterecht. De meeste

uitzonderingen hierop bevinden zich in het familierecht. Een voorbeeld daarvan is het erfrecht. Het civiele erfrecht is voor het grootste deel hetzelfde als in België. De regels in het Islamitische en inheemse gewoonterecht over erfrecht wijken hier erg van af. In dit geval kun je in Indonesië kiezen tussen de drie verschillende rechtssystemen. Een van de meest opvallende elementen is dat mannen vaak meer erven dan vrouwen. Ook het inheems gewoonterecht kent wetten zoals deze. Dit hangt echter af van het gebied waar het inheemse recht geldt. In sommige gebieden worden geadopteerde kinderen bijvoorbeeld niet wettelijk erkend als ‘eigen’ kinderen. Dit heeft de consequentie dat, in die gebieden, de geadopteerde kinderen geen erfgenaam kunnen zijn. In andere gebieden worden geadopteerde kinderen echter wel gezien als ‘eigen’ kinderen en hebben ze precies dezelfde rechten als niet-geadopteerde kinderen.

Nog een voorbeeld dat het Islamitische/ inheems gewoonterecht soms krachtiger is dan het civiele recht in Indonesië is de bestrafing van homoseksualiteit. Volgens het civiele strafrecht kan men niet gestraft worden voor zijn seksualiteitsvoordeur. In sommige eilanden, zoals Sumatra, kan iemand wel bestraft worden omdat hij zijn homoseksualiteit geuit heeft. Het inheems gewoonterecht is daar erg sterk. Dat komt hoogstwaarschijnlijk doordat er wordt geloofd dat dit moet vanwege het geloof of het oude inheems gewoonterecht. Ondanks dat het niet de bedoeling is dat het inheems gewoonterecht of islamitische recht boven het civiele recht staat, wordt hier weinig tot niets aan gedaan.

3.3.8 Reflectie 8

Over de tekst rond probatie:

Tijdens het vertalen werd het duidelijk dat het belangrijk was om de juiste collocaties te vinden. Als vertaler is het dan aangewezen om parallelteksten raad te plegen die aantonen in welke context het woord terug te vinden is en in welke collocaties het voorkomt. In het algemeen werd het duidelijk dat er niet zoveel verschillen waren tussen de versies van de groepsleden. Het is wel duidelijk dat er bij mij nog wat werk is aan de woordvolgorde. Tijdens de besprekking werd het duidelijk dat toch bepaalde terminologische verschillen waren. Bijvoorbeeld, er was wat verwarring of de term “attestation” of “certificat” de correcte vertaling is van “attest”. Uiteindelijk hebben we gekozen voor de vertaling “certificat”, maar het is niet duidelijk welke term de voorkeur zou moeten krijgen. Het is natuurlijk gemakkelijker om een tekst te vertalen van het Nederlands naar het Frans als je niet rekening moet houden met de verschillen tussen het rechtssysteem. Er zijn ook meer parallelteksten beschikbaar die het vinden van de juiste termen vergemakkelijken. Als we deze tekst moesten vertalen voor een Frans doelpubliek zouden we echter meer problemen hebben om de termen op een juiste manier te vertalen. Probatie is immers een begrip uit het Belgisch strafrecht. De vertaler moet dus meer moeite doen om ervoor te zorgen dat het Franse doelpubliek de tekst ook correct interpreteert.

[er volgt een gelijkaardige reflectie voor de twee andere teksten]

3.3.9 Reflectie 9

De 3 documenten van de translation clinic zijn mijn eerste “officiële” vertalingen.

Ik heb ze met het vertaalprogramma “memsource” vertaald. Ik vind het spijtig dat we tijdens de les niet eerst de les ivm het vertaalprogramma kregen voor de eigenlijke lessen ivm de inhoud van het vertalen zelf. Dan hadden we van in het begin het programma kunnen gebruiken, want telkens we gebruik maken van het programma slaagt het systeem de opgezochte termen op, waarna dat woord in het vertaalgeheugen zit en we het niet meer opnieuw moeten opzoeken.

Ik heb uren werk gehad aan de translation clinic, maar ben zeker blij met het resultaat. Het was natuurlijk leerrijker geweest voor mij als ik een collega Turks had gehad met wie ik zou kunnen vergelijken. Dat vond ik wel spijtig. Ik schat dat ik momenteel voor een pagina te vertalen ongeveer 1 uur à 1,5 uur besteed. Ik hoop wel dat die tijd zal inkorten naarmate mijn geheugen van mijn vertaalprogramma vol geraakt en naarmate ik zelf het vertalen gewoon word en de woorden en zinnen vanzelf in me opkomen.

De les op het justitiehuis aan de Quinten Matsijslei was ook zeker heel interessant. Mensen die zelf hun ervaringen delen vanuit de werkvloer heeft meer invloed dan iemand die dingen zou kunnen vertellen uit een boekje.

Als sociaal tolk heb ik niet veel ervaing met vertalen op zich, eerder wel met het tolken. Ik zie vertalen als een aanvulling op het tolken. Ik hoop dat ik steeds allebei de vormen van mijn job zal kunnen uitvoeren, want ik ben zeker voor afwisseling. Ik zou niet enkel en alleen willen vertalen, ik zou ook niet enkel en alleen willen tolken. Dit laatste is vermoeiend vanwege de afstanden die steeds moeten afgelegd worden om op de tolklocatie te geraken. Maar inhoudelijk is tolken heel leerrijk, zeker voor mensen als ik, die graag levenservaringen van andere mensen willen mee beleven.

Enkel en alleen vertalen zou dan gemakkelijk zijn in het opzicht dat je op je gemak thuis aan je bureau zit, maar dat is toch weinig afwisselend en een beetje asociaal werk. En niet erg gezond voor de rug, de ogen en de conditie om zoveel uren aan je pc te zitten.

Maar daartegenover is dat dan wel gemakkelijk voor mensen die toch vaak naar het buitenland gaan, zodat ze niet gebonden zijn aan één vaste locatie. Op dat vlak vind ik dat vertalen meer vrijheid geeft dan het tolken.

3.3.10 Reflectie 10

Het vertalen van deze folders viel beter mee dan gedacht. Dat neemt natuurlijk niet weg dat ik de nodige struikelblokken ondervonden heb. Zoals ik altijd doe voor ik begin met vertalen, heb ik de nodige informatie over elektronisch toezicht en probatie opgezocht. Daardoor heb je al voorkennis van het te vertalen onderwerp. Daarnaast heb ik de folders eerst grondig gelezen, zodat ik al goed begrijp wat in de bronstaal staat, wat de moeilijkheidsgraad is van de tekst en wat het potentiële doelpubliek is.

Tijdens het vertalen, moet je ermee rekening houden dat je correct en getrouw vertaalt, maar ook niet te letterlijk. De boodschap moet overgebracht worden. Daarnaast moet je rekening houden met de culturele verschillen tussen de bron-en doeltalen. Bijvoorbeeld: in België spreekt men altijd van een justieassistent, maar in het Frans is er een functievergissing tussen een assistant de justice en een assistant judiciaire. In het Spaans wordt ook een onderscheid gemaakt tussen een asistente de justicia en een asistente judicial. Ik moest dan opzoeken wat het verschil was en welke functie van toepassing was in de teksten.

Er zijn ook structurele verschillen tussen de talen. Frans en Spaans kennen langere zinnen dan het Nederlands en maken bovendien meer gebruik van onpersoonlijke werkwoordsvormen (participés,

gerundio's, etc.). Soms begonnen onpersoonlijke Nederlandse zinnen met een infinitief. Neem je de infinitief over of maak je gebruik van een onpersoonlijk voornaamwoord (il/on (fr.), se (sp.))? Of omgekeerd: er staat een persoonlijk voornaamwoord in de zin, maar je kan beter in het Spaans een gerundio gebruiken. Doe je dat of laat je het persoonlijk voornaamwoord niet verloren gaan? Het is altijdwikken en wegen wanneer je vertaalt en je staat overal bij stil. Toch probeer je steeds voor de beste optie te kiezen.

Soms was het ook moeilijk om voor bepaalde woorden een correcte vertaling te vinden, zoals het woord brugdag. Zulke woorden worden in het dagelijks leven redelijk weinig gebruikt en zijn niet altijd terug te vinden in vertalende woordenboeken. Je moet dan dieper spitten op het web om een adequate vertaling te vinden.

In het algemeen was het heel aangenaam om deze folders te vertalen. De terminologie was niet te moeilijk en het vertalen ging vlotjes vooruit. Ook tijdens de vergelijking van mijn eigen tekst met die van mijn groepsgenoten viel op dat er amper verschillen waren in woordkeuze en hier en daar een paar structurele verschillen waren. In het algemeen kwamen onze vertalingen sterk met elkaar overeen. Het goede van elkaars teksten na te lezen, is dat we elkaars taal en/of spelfouten ontdekten die we later konden verbeteren. Ook ontdekte ieder voor zich haar eigen struikelblokken. Daarmee kon je dan rekening houden wanneer je je voorbereidde op de examens.

3.3.11 Reflectie 11

Reflectie:

De grootste uitdaging in deze tekst was de vertaling van "justitieassistent". Ik heb lang gezocht naar de beste oplossingen en diverse vertalingen geprobeerd tot ik mijn definitieve keuze heb gevonden. Vanaf het begin leek me de vertaling "justice assitant" niet de correcte vertaling. Ik ben vervolgens op de website van de UK government gaan zoeken voor equivalenten. Ik heb verschillende mogelijkheden gevonden zoals "offender manager"ⁱ, "justice officer/youth justice officer/ court officer"ⁱⁱ en "court officer (member of the court staff)"ⁱⁱⁱ. Nadat ik verder las over de inhoud van deze functies merkte ik dat deze een andere betekenis hadden. Toen heb ik "probation officer" gevonden wiens taken overeenkomen met die van een justitieassistent. Op deze manier heb ik een nauwkeurige equivalente vertaling gevonden die dezelfde boodschap overbrengt. Aanvankelijk wilde ik de Nederlandse benaming tussen haakjes zetten, maar in de groep werd gekozen om het weg te laten.

Reflectie:

De vertaling van "Book XX "Insolvency of companies" of the Code of Economic Law" komt uit <https://www.timelex.eu/en/blog/belgian-code-of-economic-law>

De vertaling van "rechter-verslaggever" zocht ik eerst op in Le Docte en vond "judge in charge of a legal enquiry". Na verder onderzoek heb ik ook "judge reporter" gevonden die reeds op Belgische websites als "judge reporter" was vertaald. Ik vond het een betere en nauwkeurigere vertaling dan die van Le Docte.

Reflectie:

Het enige waar ik in deze vertaling over gestruikeld heb is "Directie Detentiebeheer". Uit het hoofd vertalen leverde het volgende op: "detention management"? Ter bevestiging heb ik opgezocht tot welke orgaan de dienst detentiebeheer behoort. Zo ben ik terecht gekomen op de website van FOD Justitie, bij de organogram van Penitentiaire Inrichtingenⁱ. Na een redelijk lange zoektocht op het internet heb ik het volgende uitleg gevonden over DDB. Op basis van deze uitleg heb ik gekozen voor om het als volgt te vertalen "the prison administration department (Directie Detentiebeheer)".

Reflectie:

Een "bridge day" als equivalent voor "brugdag" bestaat niet in het Engels. Althans heb ik zelf er nooit van gehoord en kon ik geen (letterlijke) vertaling van vinden. In het VK wordt "four-day weekend" en "long weekend" gebruikt. Ik heb voor "four-day weekend" gekozen omdat het in een geschreven tekst beter past. "Long weekend" wordt meer in de spreektaal gebruikt.

3.3.12 Reflectie 12

Reflectie

De term 'justitie-assistent' mag niet vertaald worden door een Japanse term omdat dat het *verschil tussen het Japanse rechtssysteem en het Belgische* zou toedekken. In zijn werk over Recht en instellingen in Japan beschrijft professor Dimitri Vanoverbeke (2010) hoe het Japanse strafrecht in elkaar zit, waar voor het rehabiliteren van ex-gedetineerden en ook voor de preventie van recidivisme met vrijwilligers wordt gewerkt. Ook de internetsite van het Japanse ministerie van justitie legt het probatiesysteem uit en dan stel ik toch een verschil vast in taak en in opleiding van de

Belgische 'justitie-assistent'. We hadden in eerste instantie een Japanse term gebruikt maar besloten daarna het woord justitie-assistent te transcriberen in *katakana* een van de twee Japanse fonetische schriften die voor vreemde woorden wordt gebruikt, en de omschrijving in het Japans tussen haakjes te schrijven. De reden om hiervoor te kiezen was de duidelijke richtlijn die ons in de cursus gerechtsvertalen werd gegeven om brontekst gericht en exotiserend te vertalen.

Reflectie

We hebben stilgestaan bij hoe we organisaties zoals het ‘Vlaams Centrum voor Elektronisch Toezicht’ of ‘de Strafuitvoeringsrechtbank’ in het Japans zouden weergeven en hebben geopteerd om de afkortingen en de termen, zoals ons werd aangeleerd, in eerste instantie in het Nederlands te laten staan. We hielden rekening met het doelpubliek: de Japanse veroordeelde die zich in België bevindt en zich enigszins vertrouwd zal moeten maken met de termen die hem aanbelangen. Terwijl we in het artikel over probatie de term ‘justitieassistent’ nog in katakana getranscribeerd hebben, hebben we de twee organisaties niet getranscribeerd in deze tekst omdat ze langer zijn en daarom zelfs voor een Japanner onleesbaar worden. Daarom vermelden we na de Nederlandse afkorting en de Nederlandse term tussen haakjes alleen de Japanse de vertaling.

Verder hadden we de keuze tussen twee begrippen voor ‘enkelband’. Aangezien er in Japan nog geen systeem bestaat voor elektronisch toezicht en dus nog geen officiële juridische term is vastgelegd in wetteksten of regels was de exacte term minder van belang. In de vertaling vermelden we beide begrippen 足輪 sokurin, enkelband en アンクレット ankuretto een op het Engels gebaseerd woord dat in katakana wordt geschreven.

Reflectie

Ik vond de Nederlandse tekst over ondernemingen in moeilijkheden minder helder en begrijpelijk dan de twee teksten die we voor het justitiehuis vertaald hebben. Het feit dat Sébastien veel tolkervaring heeft en dus de gewoonte heeft om alles in heldere spreektaal om te zetten, heeft echter geholpen om deze vertaling te maken. Van de vier teksten is het de enige waarbij ik de vertaaltool ‘memsource’ (<https://www.memsource.com/>) heb gebruikt in combinatie met ‘google translate’, uit nieuwsgierigheid omdat we er pas over hadden gesproken maar ook uit tijdsgebrek, maar die eerste machinevertaling is uiteindelijk grondig herwerkt. De machinevertaling in de richting van het Japans heeft niet de kwaliteit van een machinevertaling in het Engels.

Eén van de termen waarvan een vertaling niet meteen evident was, was het woord ‘knipperlichten’. We hebben voor een vrij letterlijke vertaling ‘点滅信号 tenmetsushingou, knipperend signaal, gekozen omdat deze beeldspraak ook in het Japans duidelijk is. Vervolgens hebben we de situaties die als knipperlicht worden beschouwd, opgesomd. We hebben organisaties zoals RSZ niet in het Nederlands voluit geschreven, omdat Japanners wel de afkorting onthouden, maar de lange Nederlandse bewoordingen niet. Wel hebben we de vertaling van het begrip tussen haakjes in het Japans vermeld.

3.3.13 Reflectie 13

Reflectieverslagen Translation Clinic

De Translation Clinic is een onderdeel van het portfolio. Dit deel vloeit voort uit een samenwerking met FOD Justitie en dat maakt dat het een zeer representatieve opdracht is van wat we later in de praktijk gaan uitvoeren. Hieronder volgen reflecties over de afzonderlijke vertalingen die deel uitmaakten van deze opdracht. Daar horen bij; de moeilijkheden, eventuele verrassingen en lessen die getrokken zijn uit het vertaalproces.

Reflectie elektronisch toezicht

De tekst over het elektronisch toezicht was mijlenver de meest leuke tekst om te vertalen binnen de brochures. Als vertaler heb je graag een vaste structuur en waar je niet te veel van moet of überhaupt kan afwijken. De puntsgewijze opsommingen die voorkwamen vergemakkelijken het vertaalproces een heel stuk en zorgden ervoor dat er een goede en representatieve tekst in de doelstaal geproduceerd kon worden. Wanneer de bronstekst een duidelijke structuur aanhoudt is de kans dat er vertaalverschuivingen voorkomen, veel kleiner. Die structuur betekent niet zo zeer dat de tekst eenvoudiger is, het is alleen dat het voorbereidend werk van de vertaler, alvorens die aan de vertaling begint, vlotter verloopt. Dat zorgt dat ook voor een kwalitatiever resultaat.

Qua inhoud viel de tekst op zich goed mee. Er kwamen specifieke termen voor met betrekking tot Vlaamse instellingen bijvoorbeeld. Op zulke momenten hoort een vertaler dan goed na te denken over hoe hij hier mee omgaat. Bepaalde keuzes moeten gemaakt worden en er moet een goed evenwicht zien gevonden te worden tussen het zo veel mogelijk behouden van het gewicht van de bronstekst en dat terwijl er ook voor gezorgd moet worden dat de doeltekst optimaal past onder het doelpubliek.

Reflectie opsporing

Het eerste wat op te merken was bij de tekst over opsporing is beeldspraak. "Voorkomen is beter dan genezen" is te lezen in de tweede alinea. De vraag is hier: hoe ga je daarmee om? Een eeuwenoude struikelblok voor vertaling is beeldspraak. Je hoort de spreekwoorden en zegswijzen zo getrouw mogelijk te vertalen, in de zin van dat het dezelfde connotatie en gevoelswaarde behoudt. Dat is echter niet altijd mogelijk aangezien beeldspraak iets heel eigen is aan een taal en niet alle zegswijzen zijn universeel. Sowieso bestaat er niet altijd een equivalent. Maar zelfs als je een steengoede vertaler bent en erin slaagt om de boodschap uiterst adequaat te vertalen is het onmogelijk om de volledige connotatie uit de bronstaal te bekomen. Dat komt omdat cultuur, religie etc. vaak een grote rol spelen hierin. Veel gezegden klinken niet logisch of hebben niet de volledig waarde of gewicht door het gebrek aan context. Dat is een risico dat de vertaler altijd loopt in het vertaalproces.

Los daarvan wordt het gerechtsvertalen vaak gezien als de onoverkomelijke of meest moeilijke vorm van vertalen. Het is waar dat het volledig verschilt van bijvoorbeeld literair vertalen. Binnen andere vormen van vertaling gaan we steeds opzoek naar de equivalent in de doelstaal. Dat is bij gerechtsvertalen niet het geval aangezien we steeds gaan vertalen vanuit het ene rechtssystemen naar het andere. Een gedicht zou vertaald worden vanuit het Nederlands naar het Arabisch een linguïstisch en vertaalwetenschappelijk gegeven. Bij gerechtsvertalen is dit niet zo want daar gaan we een wettekst of vonnis vertalen vanuit het Nederlandse of Belgische rechtssysteem naar het Marokkaanse, Egyptische, Sudanese, e.d..

Je hebt veel minder 'opties' en minder opties kunnen voor sommigen mensen een moeilijkheid betekenen maar eigenlijk is het gewoon minder kans om een fout te maken. Het wordt een exacte wetenschappen want het juridisch equivalent van een woord is er maar één. Er is maar één, hoogstens twee, juiste vertaling van een juridische term en dat maakt het juridisch vertalen een zeer specifiek en precies domein.

Reflectie probatie

De folder met probatiewetgeving was niet eenvoudig. Op zich viel de opbouw van de folder mee. Ook de terminologie kon teruggevonden worden. Het is echter zo dat de structuur, de overgang naar het Arabisch moeilijk maakte. Het is zeer duidelijk dat het een puur Vlaamse/Nederlandse folder is. Het taalgebruik is zeer specifiek in de zin van dat het doelpubliek een grote rol speelt. Het is duidelijk dat de tekst werd opgesteld met de ontvanger in gedachten. Waar de vertaler ook rekening mee hoort te houden zijn cultuurspecifieke elementen. Een voorbeeld daarvan zijn plaatsnamen. Wat doe je met termen zoals Justitiepaleis? Laat je die staan of neem je ze over?

De keuze daartussen gaat bepalen of je eerder trouw blijft of gaat afwijken. Dat kan leiden tot wat Holmes exotiseren of naturaliseren noemt. Aangezien de folder in kwestie hoogstwaarschijnlijk niet vertaald zal worden voor Arabisch-taligen in Arabische landen, maar eerder voor Arabisch-talige nieuwkomers in België, leek het oké om de plaatsnamen te behouden. We opteren dan voor een vorm van exotiseren voor het doelpubliek maar in dit geval lijkt deze keuze de meest voor de hand liggende.

3.3.14 Reflectie 14

Reflectie

Het was zeer leerrijk om enerzijds eens van het Nederlands naar het Arabisch te vertalen als de terminologie te vertalen die in België wordt gebruikt. Daarbij was het ook heel leuk om met de andere vertalers samen te werken en hun input te hebben en te kijken hoe zij bepaalde vertaalproblemen aanpakken. Ook zorgde de opsommingen in de tekst dat er makkelijker vertaald kon worden aangezien het voor een duidelijke structuur zorgde.

Reflectie

Ook bij deze tekst was het leuk om de verschillende versies te kunnen bekijken van andere vertalers. Ik heb zeker veel bijgeleerd van anderen door de vertalingen naast elkaar te leggen en te vergelijken. Ook hier zorgde de duidelijke structuur ervoor dat het vertalen iets vlotter verliep. Zo moet er immers minder tijd worden besteed aan het ontleden van de tekst en het zoeken naar de structuur.

Reflectie

De probatiefolder bevatte ook veel Belgisch juridische taal. Het was zeer interessant om dit naar het Arabisch om te zetten. Vooral de manier waarop de tekst de lezer aanspreekt, was een uitdaging om in het Arabisch om te zetten aangezien dit niet zo heel gebruikelijk is. Ook het samenwerken met de collega's was weer zeer leerrijk en geslaagd. Je leert heel veel bij wanneer je samenwerkt met anderen.

Reflectie

Deze tekst ging redelijk vlot om te vertalen, waarschijnlijk omdat dit de laatste tekst is die ik heb vertaald en dus al wist hoe ik het moest aanpakken dankzij de vorige teksten die we vertaald hebben en de hulp van de andere vertalers die ik daarbij heb gekregen. Ik moest voor deze tekst enkel nog wat terminologie opzoeken die we nog niet hadden tegengekomen, voor de rest waren er niet te veel moeilijkheden in de tekst.

3.3.15 Reflectie 15

4.1.5 Reflectie

Deze teksten waren zeker niet vanzelfsprekend om zomaar eventjes te vertalen. Er kroop veel tijd en opzoekwerk in, maar zo ben je er tenminste zeker van dat je een goed eindresultaat kan afleveren. Ik vond de woordkeuzes het moeilijkste aspect van al deze teksten. Zo heb ik bijvoorbeeld lang getwijfeld over een correcte vertaling voor 'justitieassistent' of 'ondernemingen'. De term 'onderneming' werd natuurlijk in een voetnoot wel verder uitgelegd, waardoor je op dit vlak redelijk zeker bent van het feit dat de lezers exact weten over wat het nu juist gaat. Bij justitieassistent was dit niet het geval. In alle eerlijkheid was ik na het schrijven van mijn vertaling nog altijd niet zeker van mijn woordkeuze, zelfs na opzoeken, maar aangezien ik wist dat we de koppen nog eens samen gingen steken per taalgroep, keek ik er ook naar uit om te horen wat anderen ervan gemaakt hadden om eventueel goede ideeën op te steken.

Opnieuw wil ik vermelden dat ik er belang aan hecht om ook de lay-out zo goed mogelijk over te nemen. Dit zorgt voor een grotere equivalentie tussen bron- en doeltekst.

4.2.5 Reflectie

Meestal kwamen onze vertalingen redelijk overeen. We hadden vanzelfsprekend af en toe andere woordkeuzes of woordvolgordes, maar in de meeste gevallen vond ik dat de opties die bovenkwamen bij de bespreking allemaal wel mogelijk waren. Ik ben dan ook zeer tevreden over mijn eigen werk nu ik het naast dat van de anderen heb kunnen leggen en bovendien ben ik ook zeer tevreden over de vertalingen die definitief uit de bus gekomen zijn.

Op één vlak ben ik het wel niet volledig eens met de definitieve versie van de laatste definitieve versie, maar de meerderheid wint uiteraard. Ik had namelijk de volgende vertaling geschreven: "Book XX 'Insolvency of companies', of the Wetboek van Economisch Recht [~ Code of Economic Law]". Ik vond het persoonlijk niet oké om simpelweg te gaan vertalen met 'Code of Economic Law', aangezien ik er bijna zeker van ben dat er geen 'Book XX' bestaat over 'insolvency of companies'. Indien dit wel het geval is, zou dit puur toeval zijn in mijn ogen. Ik ben daarom van mening dat je beter het Nederlandstalige wetboek kan vermelden en dan kan zeggen met welk wetboek dit in het Britse recht overeenstemt. Je kan bijvoorbeeld ook niet het wetboek simpelweg vertalen wanneer er bijvoorbeeld staat "Artikel 1 uit het Wetboek van Economisch Recht", aangezien de artikels niet allemaal overeenstemmen. In dit geval zou ik opnieuw het Nederlandse behouden, met het Engelse equivalent er tussen vierkante haken achter, om zo verwarring te vermijden over welk wetboek en welk artikel het nu exact gaat.

Desalniettemin ben ik zeer tevreden over de samenwerking en het resultaat. Bovendien denk ik dat mijn vertaling (naar de definitieve versie toe) ook verbeterd geweest is op sommige vlakken. Zo zat ik met grote vraagtekens over de vertaling van 'justitieassistent'. De oplossing in de definitieve versie, namelijk 'probation officer' vind ik een veel betere oplossing dan de termen 'justice assistant' of 'legal assistant' waartussen ik twijfelde.

3.3.16 Samenvatting van de reflecties (van de 15 logbooks)

De studenten deelnemers aan de *translation clinic* hadden in essentie de volgende bedenkingen over de *translation clinic*:

- Zij verwijzen vooral naar belangrijke terminologische vertaalproblemen. Deze moeilijkheid wordt veroorzaakt door de onderscheiden betrokken rechtssystemen. Bepaalde landen kennen ook nog een inheems gewoonrecht wat een en ander kan bemoeilijken. Het komt erop aan om daarbij de juiste verbindingen te vinden. Belangrijk is ook dat er een initieel begrip is van de juridische tekst, en dat men rekening moet houden met de structurele verschillen tussen de betrokken talen.
- De studenten vinden de *translation clinic* een uitdagende opdracht. Voor sommige studenten betekent vertalen van het Nederlands naar een andere taal immers dat zij daarbij naar een niet-moedertaal vertalen.
- De studenten vinden het erg nuttig om een informatiebrochure voor de gewone burger te vertalen. Het is belangrijk om bij de vertaling rekening met dit doelpubliek te houden.
- Zij zijn blij eens ‘echte’ vertalingen te kunnen doen, waarbij ze de aangeleerde vertaaltechnieken kunnen inzetten. Voor velen zijn dit de eerste ‘echte’ vertalingen die als het ware representatief zijn voor het latere beroepsleven.
- De studenten werken tijdens de *translation clinic* per taalgroep. Deze mogelijke samenwerking stellen zij op prijs omdat dit de zoektocht naar oplossingen vergemakkelijkt. Ze houden van dit teamwork en leren zo ook van elkaar. Ze tillen elkaar naar een hoger niveau.
- De studenten leren zelf een gradatie naar moeilijkheid en toegankelijkheid van de te vertalen teksten maken.
- Ze experimenteren met vertaalprogramma’s.

3.3.17 Samenvatting van de 4 logbooks omtrent de mock trial

- De studenten hebben opmerkingen over de positionering van de betrokken partijen alsook over de (slechte) akoestiek.
- Zij zijn onder de indruk over de deontologische kwesties die de drie simulaties van de mock trial met zich meebrengen.
- De fictieve aard van de ‘fouten’ doen bij de studenten vragen rijzen. Zij zouden eerder opteren voor het ‘uitlokken van fouten’ bij de studenten in plaats van het (kunstmatig) ‘fouten moeten maken’.
- De studenten vonden de mock trial een leerrijke ervaring, en vooral ook de meningen van de verschillende betrokken (juridische) actoren tijdens de nabespreking.
- De studenten waren positief over de tussenkomst van de doventolk.

3.4 English summary

In the context of the TransLaw project, three clinics were set up by our research group, namely an interpreting clinic, a translation clinic, and an intercultural communication course.

Our research group has been working for years with various actors of the judicial world as well with legal academics. In that light, making contacts for the purpose of the organisation of those clinics was no obstacle.

The intention for the future is to continue and further refine those three clinics. As a long-term challenge, we strive to ensure that all partners find an even more natural comfort in the interdisciplinary collaborations involved.

1. On Thursday, May 16, 2019, Mrs. Tine Franken from the Antwerp House of Justice ('Justitiehuis') and two of her colleagues gave court interpreters and legal translation students a lesson about the role of the Justice House in general and about the probation measure. Thus the students can become even more acquainted with the terminology used.

With a view to the interpreting clinic, the students give their availability for a possible intervention in the Justice House. They state their language(s) as well as the period in which they are available. The possible periods run from 20 May 2019 to 30 June 2019, and from 1 to 30 September 2019. A minimum protocol is drawn up concerning the confidentiality obligation of the student involved, about the modalities in the case of the student's inaccessibility, and about the presence or absence of a teacher.

Four students applied. Unfortunately, the feedback from the House of Justice was negative. The collaboration with the students was not very successful. On the one hand, the assistants of the House of Justice did not appeal so often to the students. On the other hand, students did not show up or canceled too late, which meant that certain conversations could not take place. Of course we strongly regret this, and we have made this clear to the students.

2. During the preparation of the interpreting clinic, the Justice House itself asked whether the students could also intervene for translations of the internal role declarations. Since a translation clinic is organised within the course of the legal translation course, the internal role declarations could also be translated there in the relevant study languages. Mrs. Franken has thus made available those internal role statements regarding the probation measure and electronic monitoring. These documents were translated into the following languages: French - English - German - (Standard) Arabic - Indonesian - Polish - Portuguese - Russian - Spanish - Turkish - Italian. The translated documents were handed over to the services of the Antwerp House of Justice on the 16th of May 2019.

Nineteen students submitted a portfolio as part of the "Legal Translation" course, in which they could also reflect on the translation clinic. This report contains an overview of 15 interesting reflections on the translation clinic which contained 3 texts. So, in fact, those 15 reflections contain 45 comments. This is a summary of the student's concerns:

- The students mainly refer to important terminological translation problems. This difficulty is caused by the different legal systems involved. Certain countries also have indigenous customary law which can even complicate the translations. It is important to find the right connections. It is also important to have an initial understanding of the legal text, and to be aware of the fact that structural differences between the languages involved must be taken into account.
- The students find the translation clinic quite a challenge. For some students, translating from

Dutch into another language means that they translate into a non-native language.

- The students find it very useful to translate an information brochure for lay people. It is important to take this audience into account when translating.
- The students are happy to be able to deal with “real” translations, whereby they can use the learned translation techniques. For many students, these are the first “real” translations reflecting a possible content of their future professional life.
- During the translation clinic the students work per language group. They appreciate this possible collaboration because it facilitates the search for solutions. They love this teamwork and learn from each other. They lift each other to a higher level.
- The students themselves learn to make a gradation according to difficulty and accessibility of the texts to be translated.
- They experiment with translation programs.
- There are also another four reflections (logbooks) of students on the mock trial. This is a summary of their concerns (logbooks):
  - The students have comments about the positioning of the parties involved and about the (problematic) acoustics.
  - They are impressed by the deontological issues that the three simulations of the mock trial entail.
  - The fictional nature of the "errors" raises questions among the students. They would rather opt for "provoking mistakes" among the students instead of (artificially) "making mistakes".
  - The students found the mock trial an instructive experience, and especially the opinions of the various (legal) actors involved during the discussion.
  - The students were positive about the intervention of the sign language interpreter.

3. In the academic year 2019-2020 (second semester) a practical lecture on intercultural communication will be established, in the Faculty of Law, KU Leuven, Campus Brussels, and in collaboration with Professor Frank Fleerackers.

The contact content consists of the following five blocks of three hours:

1. Right to an interpreter. Legal explanation. Exposure of case law. (Campus Leuven - Yolanda Vandenbosch) – **5 November 2019**
2. Introductory workshop on court interpreters (explanation of specific interpreting skills and deontology) + mini-role play (with the participation of interpreter students) (Campus Leuven - Katalin Balogh) – **19 November 2019**
3. Details of court interpreters - eg interpreters for children; interpreters in a medical setting; ... (Campus Leuven - Heidi Salaets and Katalin Balogh) – **3 December 2019**
4. Observation by law students of a "court interpreters" lesson + joint discussion + motivated law students may also start working in an interpreter exercise (Campus Sint-Andries, Antwerp - Katalin Balogh and Heidi Salaets) – **17 March 2020**
5. Joint observation by law students and interpreter students of a interpreted public session + joint discussion (REA - Katalin Balogh and Heidi Salaets) – **March/April 2020**

There is a joint reflection by law students and interpreter students. There is also a large share of independent work. The evaluation is based on the presence of the students enrolled in this practical, and on the basis of the submitted portfolio.

3.5 Uitdagingen en perspectieven

De bedoeling bestaat erin om deze drie clinics in de toekomst verder te zetten en verder te verfijnen. Op lange termijn streven we na dat alle betrokken partners een (nog meer) natuurlijk comfort zouden vinden in de betrokken interdisciplinaire samenwerkingen.

3.5.1 Challenges and perspectives: English summary

As a challenge and perspective, our intention is to continue and refine the three organised clinics in the future. In the long term we strive for all partners concerned to find (even more) natural comfort in the interdisciplinary collaborations involved.

4 Italy

4.1 Organizzazione e svolgimento

Fin dall'inizio del progetto TransLaw, presso l'unità di Trieste si è lavorato insieme ai due colleghi Mitja Gialuz, professore di procedura penale, e Fabio Spitaleri, professore di diritto dell'Unione europea e responsabile della gestione di una clinica legale, la Refugee Law Clinic, attiva dall'a.a. 2017-2018 presso il nostro Dipartimento di Scienze Giuridiche, del Linguaggio, dell'Interpretazione e della Traduzione (IUSLIT). Nel tempo si sono aggiunti due giovani colleghi che hanno collaborato per la realizzazione della clinica pilota e della successiva Clinica legale transculturale, Elisa Grisonich e Jacopo Della Torre.

Innanzitutto, abbiamo chiesto la collaborazione del Tribunale di Trieste, della Camera penale e del Garante comunale per i diritti dei detenuti sia per la realizzazione della Transcultural Law Clinic sia per lo svolgimento delle varie fasi del progetto.

L'approfondimento sulla nascita e le caratteristiche delle cliniche legali (cf. Law Clinic Report), unitamente all'esperienza maturata con la Refugee Law Clinic – che già vede la partecipazione di studenti di giurisprudenza e di interpretazione/traduzione – ha guidato la riflessione sulle modalità di realizzazione della Transcultural Law Clinic. Di seguito alcuni punti fondamentali:

- in Italia non è possibile, in ambito penale e in virtù della normativa in vigore, che studenti di giurisprudenza possano prestare servizio di consulenza e tanto meno di assistenza di indagati/imputati;
- sebbene il servizio di assistenza linguistica in ambito giudiziario non sia regolamentato da norme stringenti e non occorra un diploma di laurea specifico per poter essere nominato dal giudice come interprete/traduttore o ingaggiato da un avvocato, non è sembrato opportuno proporre gli studenti di interpretazione/traduzione come interpreti/traduttori nei vari contesti giudiziari; tale scelta deriva anche dalle seguenti considerazioni:
- pur avendo una formazione, anche se non completa, in interpretazione, i nostri studenti non conoscono l'ambito giudiziario;
- lo scopo della clinica legale è il perfezionamento della formazione impartita a livello universitario;
- le lingue attualmente richieste non sono le lingue di studio dei nostri studenti tranne in qualche rarissimo caso, anche se la conoscenza di lingue veicolari come inglese e francese sicuramente potrebbe rivelarsi utile.

In considerazione dell'impegno necessario all'implementazione della Transcultural Law Clinic e della necessità di poter disporre delle informazioni derivanti dallo svolgimento delle parti del progetto che precedono la quarta fase ossia l'avvio della clinica legale, a cui si aggiungono i vincoli derivanti dal calendario dell'anno accademico, si è deciso di avviare una clinica pilota della durata di 2 mesi tra ottobre e dicembre 2019 e di iniziare con l'anno accademico 2019-2020, a partire da gennaio 2020 la Transcultural Law Clinic vera e propria.

La **clinica legale pilota** aveva lo scopo di esplorare la fattibilità e misurare la realtà della collaborazione con le parti interessate, esaminando, attraverso l'analisi delle informazioni che

emergono dai diari (logbooks) che gli studenti sono chiamati a compilare, i punti di forza da mantenere, e possibilmente rafforzare, e i punti di debolezza da risolvere. Per l'avvio della clinica pilota, gli studenti di interpretazione sono stati contattati tramite posta elettronica inviando un messaggio a tutti coloro che avevano partecipato all'incontro informativo del 13 novembre 2018 e a cui aveva partecipato una sola studentessa di giurisprudenza. Per l'individuazione degli studenti di giurisprudenza, è stato necessario attendere la fine di settembre, ossia l'inizio del corso di procedura penale previsto al 4° anno di corso.

Gli studenti – 5 di interpretazione, 1 di traduzione e 5 di giurisprudenza – hanno partecipato su base volontaria. Il numero di adesioni corrispondeva a quello previsto, eliminando così la necessità di selezionare gli studenti. Le attività previste durante la clinica pilota riguardavano la partecipazione e osservazione di udienze presso la sezione penale del tribunale di Trieste, momenti di confronto con i docenti e la traduzione di un testo (Manifesto del diritto penale liberale e del giusto processo) fornito dalla Camera penale di Trieste.

La **Transcultural Law Clinic**, nella sua versione definitiva a partire da gennaio 2020, è concepita esattamente come la Refugee Law Clinic. Rappresenta un percorso aggiuntivo riconosciuto come tirocinio o esame a scelta per un totale di **6-9 CFU**; dopo la pubblicazione dell'avviso pubblico, gli studenti che desiderano partecipare dovranno candidarsi e saranno selezionati secondo criteri che verranno descritti in seguito.

Il percorso formativo.

Gli studenti assistono a lezioni e seminari specifici riguardanti aspetti della procedura penale, il diritto all'assistenza linguistica, l'interazione verbale nelle sedi istituzionali, il ruolo dell'interprete. La didattica frontale è integrata da laboratori e osservazioni sul campo. I laboratori prevedono l'analisi di alcuni casi specifici e sessioni dedicate all'analisi e all'approfondimento terminologico anche in chiave traduttiva; le osservazioni prevedono la partecipazione a udienze presso la Sezione penale del Tribunale di Trieste. Ove possibile si cercherà di fare in modo che il lavoro svolto durante il laboratorio riguardi lo stesso caso per cui si seguirà l'udienza.

Le attività seminariale e didattica non si susseguono in modo lineare ma sono concepite in stretto contatto fra loro: le ore di didattica frontale si alternano a laboratori e osservazioni in modo da rendere il legame tra teoria e pratica decisamente forte e sinergico.

Si prevede di approfondire il dialogo con un'associazione di volontariato che presta servizio di assistenza alle persone private della libertà personale presso la Casa circondariale di Trieste. L'associazione si è già espressa favorevolmente per una possibile collaborazione che prevedrebbe l'assistenza di uno studente di interpretazione e di uno studente di giurisprudenza per i colloqui con detenuti alloglotti, sempre che le lingue richieste corrispondano a quelle conosciute dagli studenti e previa autorizzazione dell'autorità penitenziaria.

Il percorso si conclude con un colloquio finale per la verifica di quanto appreso e il conseguente riconoscimento dei relativi CFU.

Selezione dei candidati.

La selezione dei candidati avviene attraverso un avviso pubblico pubblicato sul sito del Dipartimento e diffuso attraverso la collaborazione dei rappresentanti degli studenti.

Avviso pubblico: dicembre-gennaio 2019; selezione entro il 1° febbraio 2020; avvio: fine febbraio 2020; durata: 8 mesi.

Posti disponibili: 10, 5 per gli studenti di interpretazione/traduzione, 5 per gli studenti di giurisprudenza. Possono candidarsi gli studenti del corso di Laurea magistrale in Traduzione specialistica e Interpretazione di conferenze – (curriculum Interpretazione di conferenze; curriculum Traduzione specialistica-Interpretazione) – e gli studenti di giurisprudenza iscritti al 4° o 5° anno di corso.

La domanda di partecipazione alla selezione, redatta secondo un facsimile allegato all'avviso di selezione – che sarà scaricabile dal sito del Dipartimento IUSLIT – deve essere inviata tramite e-mail alla Segreteria Didattica entro il termine di 20 giorni dalla data di pubblicazione dell'avviso sul medesimo sito. Fa fede la data di ricezione della domanda da parte della Segreteria Didattica. La domanda deve essere corredata dai documenti e informazioni sotto specificati alle voci a), b) e c).

STUDENTI DI GIURISPRUDENZA

(a) copia del libretto online, da cui risulti:

- anno di iscrizione al Corso di Laurea ed esami sostenuti, con relativi voti e media aritmetica
- conseguimento dell'idoneità linguistica in lingua inglese.

STUDENTI DI TRADUZIONE SPECIALISTICA E

INTERPRETAZIONE DI CONFERENZA

- (a) copia del libretto online da cui risulti l'anno di iscrizione al Corso di Laurea;
- (b) certificato di laurea triennale, con indicazione del voto di laurea.

Nella domanda il candidato può indicare: (c) le esperienze maturate, utili in rapporto alla partecipazione all'iniziativa (in particolare, partecipazione a *summer schools*, *moot courts* o altre attività di natura didattico-scientifica in tema di procedura penale/assistenza linguistica).

Scaduto il termine di presentazione delle domande, la Commissione Selezionatrice (composta da docenti del Dipartimento) valuta comparativamente le domande ricevute, attribuendo un punteggio alle voci a), b) e c) di seguito indicate:

- (a e b): massimo 10 punti;
- (c): massimo 5 punti;
- per gli studenti di Traduzione Specialistica e Interpretazione di Conferenza, a parità di voto di laurea (triennale) sarà data priorità al candidato più giovane.

La commissione ha la possibilità di integrare la valutazione attraverso un colloquio.

Parteciperanno docenti del Dipartimento IUSLIT; avvocati, personale del Tribunale e della Questura; interpreti che lavorano stabilmente in ambito giudiziario.

4.1.1 Obiettivi a breve termine

Gli obiettivi a breve termine sono i seguenti:

- sensibilizzare futuri interpreti e futuri operatori della giustizia agli aspetti fondamentali dell'interazione mediata da interprete;
- formare futuri interpreti e futuri operatori della giustizia alla collaborazione e a un lavoro di qualità;
- fare in modo che i futuri interpreti acquisiscano conoscenze e competenze in ambito

giudiziario; fare in modo che i futuri operatori della giustizia sappiano riconoscere un lavoro di interpretazione qualitativamente adeguato.

4.1.2 Obiettivi a lungo termine

Gli obiettivi a lungo termine sono i seguenti:

- creare un reciproco clima di fiducia tra operatori della giustizia e interpreti/traduttori;
- contribuire alla presa di coscienza dell'assoluta necessità di una formazione adeguata degli interpreti/traduttori e degli operatori della giustizia per quanto attiene l'interazione mediata da interprete;
- sensibilizzare tutte le parti in causa alle condizioni e situazioni in cui il diritto all'assistenza linguistica, e dunque alla difesa, viene di fatto negato per mancanza di qualità del servizio di interpretazione;
- contribuire, agendo sulle nuove generazioni, alla professionalizzazione degli interpreti in ambito giudiziario.

4.1.3 English summary

The Transcultural Law Clinic will be implemented with the cooperation of the Trieste Court, the Trieste Bar Association and the Trieste Prisoners' Ombudsman and building on the experience of the Refugee Law Clinic that was first implemented by our Department in 2018. It will start in January 2020 and will last 8 months. Before its official launch, a 2-month pilot clinic was organised in October-December 2019. During the pilot clinic, students attended Court hearings, met and had discussions with the teaching staff, and translate a text on criminal proceedings and fair trials produced by the Trieste Bar Association. The pilot Transcultural Law Clinic aimed at assessing strong points and weak points of the Transcultural Law Clinic project through an analysis of the logbooks kept by students. The maximum number of students to be involved is ten. A selection procedure will be resorted to only if the students wishing to participate exceed that number.

The Transcultural Law Clinic will enable students to gain 6-9 credits.

As regards the role to be played by students, it should be noted that Law students are not allowed to have an active role in criminal proceedings and that Interpreting students do not generally have the competences (and the languages) required to serve as interpreters in criminal proceedings. Students will therefore attend classes and seminars devoted to topics such as criminal procedure, the right to language assistance, verbal interaction in institutional settings and the interpreters' role. Students will also analyse specific cases and attend court hearings. Cooperation with a volunteers' association working in the local prison has also been envisaged with a view to involving students in providing language assistance to prisoners.

A maximum ten students will be selected – up to five 4th- or 5th-year Law students and up to five Interpreting students.

Lawyers, Court personnel, police officers, legal interpreters and members of the Department's teaching staff will be involved in the activities of the Transcultural Law Clinic.

The main short-term goals of the Clinic are as follows:

- to raise awareness among future interpreters and future legal professionals of the main features of interpreter-mediated interaction;
- to train future interpreters and future legal professionals to cooperation and high-quality service;
- to provide future interpreters with knowledge and competences in the legal field;
- to enable future legal professionals to recognise quality interpreting.

The main long-term goals of the Clinic are as follows:

- to create mutual confidence and respect between legal professionals and interpreters/translators;
- to raise awareness of the need for appropriate training for both interpreters/translators and legal professionals involved in interpreter-mediated encounters;
- to raise awareness of situations where poor interpreting quality affects the right to language assistance and therefore the right to defence;
- to contribute to the professionalisation of legal interpreters.

4.2 Aspetti transculturali

4.2.1 Giurisprudenza e interpretazione a contatto

11 studenti, di cui 5 di interpretazione più 1 studentessa di traduzione e 5 di giurisprudenza, hanno preso parte alla clinica transculturale pilota (1.10.2019-20.12.2019). Le attività previste sono: partecipazione a udienze con interprete presso il Tribunale di Trieste (Sezione penale); laboratorio di traduzione di un documento fornito dalla Camera penale di Trieste in inglese, francese e spagnolo.

Le udienze si sono svolte nelle seguenti giornate:

- 2.10.2019 ore 9.15 con interprete di arabo, giudizio in direttissima;
- 2.10.2019 ore 10.00 con interprete di rumeno, patteggiamento;
- 16.10.2019 ore 12.45 con interprete di sloveno, istruttoria dibattimentale con esame dell'imputato.

Un'ulteriore udienza era prevista per il 25.11.2019 ma non ha avuto luogo in quanto l'avvocato della difesa ha chiesto un rinvio.

Agli studenti, accompagnati dalla dott.ssa Elisa Grisonich, è stato chiesto di partecipare alle suddette udienze, di osservarne lo svolgimento e di rispondere poi, **in inglese**, alle domande presenti nel modello di "logbook" messo a punto dai partecipanti al progetto.

Per il laboratorio di traduzione, si è svolta una serie di incontri con la dott.ssa Grisonich e la prof.ssa Katia Peruzzo, specialista di traduzione giuridica nella combinazione italiano-inglese. I laboratori per la traduzione in francese e spagnolo si terranno successivamente con la collaborazione di docenti del Dipartimento. Il documento oggetto dell'attività di traduzione è un testo elaborato dall'associazione dei penalisti italiani e ha il titolo di *Manifesto del diritto penale liberale e del giusto processo*. Durante i primi incontri si è chiesto agli studenti di evidenziare le caratteristiche del testo, identificarne gli aspetti problematici sul piano contenutistico e in chiave

traduttiva e di rintracciare i testi citati nel documento. Inoltre, gli studenti sono stati aiutati nella costituzione di corpora comparabili al fine di estrarre la terminologia pertinente. Ulteriori incontri sono in programma entro la fine di dicembre per completare la traduzione verso l'inglese.

Come già detto al punto 4.1 e per le ragioni lì indicate, non è stato previsto alcun servizio di consulenza o di interpretazione.

Alle udienze hanno partecipato tutte le studentesse di interpretazione e solo due studentesse di giurisprudenza per motivi legate alla sovrapposizione di impegni lavorativi/lezioni.

L'interazione fra gli studenti di giurisprudenza e di interpretazione è risultata particolarmente vivace e fruttuosa, caratterizzata da proficui scambi di informazioni ed esperienze, che hanno portato ciascuna delle due componenti ad acquisire maggior consapevolezza delle problematiche della traduzione e dell'interpretazione nei contesti giuridico-giudiziari. Tutte le studentesse e tutti gli studenti di giurisprudenza hanno espresso il desiderio di prender parte alle sedute dedicate alla traduzione del testo.

4.2.2 Analisi dei diari

Le udienze. Per quanto riguarda le udienze vi hanno assistito 7 studentesse (5 di interpretazione/traduzione e 2 di giurisprudenza), di cui alcune hanno seguito più di un'udienza, compilando un totale di 16 logbooks così distribuiti⁴:

- B: 1
- D: 3
- M1: 3
- M2: 3
- R1: 3
- R2: 1
- R3: 1
- V: 1

Le loro osservazioni possono essere riassunte come segue.

Posizionamento dell'interprete. In tutte le udienze l'interprete si trovava nello stesso banco in cui sedevano avvocato della difesa e imputato/i; in qualche caso tra i due e in altri di fianco all'imputato e lontano dall'avvocato. In particolare nell'udienza del 2.10.2019 ore 9.15, le studentesse hanno notato che il posizionamento adottato non sembrava favorire la comunicazione tra avvocato, imputato e interprete:

"The interpreter sat to the right of the lawyer and to the left of one of the defendants, forcing the other one to lean in every time she addressed them; during exchanges between the interpreter and the defendants, communication was not smooth as she or they often had to repeat their sentences, probably due to the position of the interpreter and the chaotic environment." [R1]

---

⁴ La lettera che identifica lo/la studente/ssa è l'iniziale del cognome; a fronte di cognomi che iniziano con la stessa lettera, l'iniziale è seguita da un numero rispondente al posizionamento del cognome nell'elenco dei cognomi dei partecipanti in ordine alfabetico.

In particolare una studentessa di giurisprudenza ritiene che la disposizione in aula di tutte le parti coinvolte non faciliti la comunicazione:

"As it always happens in the Italian model of criminal trial, both the prosecutor and the defense lawyer were sitting at their tables in front of the judge; the two tables (one for the prosecutor and the other for the defense lawyer, the defendant and the interpreter) were placed next to each other, and all participants were sitting down during the entire duration of the event. I have the feeling that this arrangement of participants ended up making communication somehow "uncomfortable", because each of them needed to turn around to be able to speak to any other part involved. The same problem occurred in communication between the three people sitting at the same table, because the defendant was in the middle and this made it difficult for the interpreter to speak directly to the lawyer to translate what the accused was saying. No doubt that these three participants could hear each other perfectly, but this arrangement didn't seem to be the most professional and it gave me the feeling that everything was working in a very informal way."

Comportamento dell'interprete. Tutte le studentesse hanno notato differenze tra un'interprete e l'altra. Alla professionalità, competenza e sicurezza di due delle interpreti osservate, si contrappone l'atteggiamento poco professionale e incerto di una interprete che si è presentata in ritardo all'udienza e appariva spaesata e poco sicura di sé, si esprimeva in un italiano approssimativo ed evidenziava inoltre un atteggiamento di sufficienza o addirittura di riprovazione nei confronti degli imputati:

"When she arrived in the courtroom she seemed unsure about where to go and what to do, it seemed like it was her first time there" [M1]

"she seemed judgmental of the suspects and hasty" [D]

Strategie identificate. La forma di interpretazione applicata è l'interpretazione dialogica con modalità di consecutiva senza note e chuchotage. Trattandosi di lingue non conosciute dalle studentesse, non è stato possibile per loro identificare singole strategie traduttive. È stato però osservato che l'interprete che sembrava più sicura di sé, ha imposto il proprio ritmo traduttivo all'imputato, sovrapponendosi alle sue parole fino a indurlo a smettere di parlare per lasciare la parola all'interprete stessa, che in tal modo ha potuto procedere a una interpretazione segmento per segmento. Nessuna delle tre interpreti ha preso appunti. La maggior parte delle studentesse ha notato con stupore che nessuna delle tre aveva con sé carta e penna. Una sola interprete non ha proceduto a tradurre in chuchotage agli imputati tutto quello che dicevano le parti al di fuori delle domande poste direttamente agli imputati. Prima di procedere all'interpretazione delle risposte degli imputati, la stessa interprete apriva sequenze diadiche chiedendo, apparentemente, spiegazioni o delucidazioni su ciò che gli imputati avevano detto:

"Almost every response of the defendants required further explanation and an exchange between them and the interpreter, before she could translate. I cannot tell if they were not properly answering the questions, if she was unable to convey the message, or if they were unfamiliar with the proceedings. Later, she claimed that there were no language issues." [R1]

Infine, è stato rilevato che i turni dell'interprete erano molto più brevi di quelli dell'interlocutori.

Qualità della comunicazione. In due casi la comunicazione è stata percepita come qualitativamente soddisfacente, mentre in un caso completamente negativa.

Tutte le studentesse hanno riferito problemi legati in particolare alla rumorosità delle aule di udienza (tranne nel caso dell'udienza del 16.10.2019) dovuta al fatto che tutti coloro che erano stati convocati per le udienze di quel giorno, sedevano nell'aula, parlando ad alta voce, con persone che entravano ed uscivano in ogni momento:

"The physical environment did not facilitate the proceedings to be orderly conducted. The room's capacity forced part of the public – made up of other suspects/defendants, lawyers and prosecutors waiting for their trial and law trainees and students – to stand. The parties could see each other, however, the crowded room and the frequency of people entering and leaving led to a chaotic environment, which rendered the communication more complex." [R1]

È stato inoltre notato che il numero dei microfoni era insufficiente (per tutte e tre le udienze), il che costringeva l'interprete a condividere il microfono con l'imputato e con l'avvocato:

*"[...] whenever any of them did not use the microphone correctly or speak clearly while turning to the other participants, there were communication problems. For instance, at a certain point, the prosecutor started talking fast and in a low voice, and the interpreter interrupted her by saying *Io sento molto poco!* ("I can barely hear!")."* [M2]

La disposizione in aula, come già detto, non consentiva di avere un agevole contatto visivo fra le parti, con ripercussioni anche sulla comprensione di ciò che veniva detto.

In un caso, l'interprete sistematicamente non ha tradotto in chuchotage ciò che le parti dicevano quando non si rivolgevano direttamente agli imputati. Il fatto che questi ultimi siano rimasti all'oscuro di gran parte di ciò che veniva detto è stato considerato un fattore di insuccesso a livello comunicativo:

"It [communication] did not work well because the defendants remained unaware of what was happening for almost all the time, and I think that in this context this is the sign of a failed communication". [M1]

"I believe that the communication worked rapidly, despite some issues stemming from the low volume of microphones. I don't believe it worked well, for one of the parties was left out: the defendants were hardly ever informed of what was happening." [R1]

Nemmeno la sentenza è stata tradotta durante la lettura, ma solo alla fine dell'udienza e fuori dall'aula:

"Even the judge's ruling wasn't translated to them inside the courtroom, but it was briefly explained afterwards, when they left the room." [M1]

È significativo e sorprendente a questo proposito che il comportamento dell'interprete in questione sembri rispondere a una scelta deliberata e motivata:

"When asked why she did not translate, for example, the witness' statement, she said she always refuses to do such things because 'we are in a courtroom, when somebody is speaking, everybody must remain silent and respect the judge and the institution'". [M2]

Infine, la velocità d'eloquio del giudice o di altro personale della giustizia era troppo elevata per consentire all'interprete di lavorare in modo agevole. Inoltre, nel caso della lettura della sentenza, l'interprete non avendo il testo a disposizione, è stata costretta a riassumere ciò che il giudice stava leggendo. Nonostante questo, l'imputato ha avuto accesso ai contenuti fondamentali.

Aspetti sorprendenti o inattesi. Le studentesse hanno considerato come sorprendente o inatteso il fatto che le interpreti non prendessero appunti, che l'interprete non avesse a disposizione un suo microfono, che gran parte dell'udienza non venisse tradotta all'imputato o agli imputati, che non avesse a disposizione i documenti letti dal giudice. In particolare R2 si dice sorpresa del fatto che il giudice non si rivolgesse direttamente all'imputato, bensì all'interprete, contrariamente a quanto facesse il pubblico ministero.

Tra gli aspetti che più hanno colpito le studentesse vi è il comportamento dell'interprete nell'udienza del 16.10.2019:

"The most unexpected thing to me was the delivery method used by the interpreter; when the defendant started answering a question, she didn't wait for him to finish or to pause, she started talking over him. It was strange and almost annoying at the beginning because it seemed like they were just talking over each other, but after a while this technique resulted in the defendant pausing as soon as the interpreter was about to start talking over him again. I found it interesting because the interpreter managed to impose her rhythm and to translate the amount of information she was comfortable with without having to "set some rules" at the beginning." [M1]

È interessante notare che alcuni aspetti legati alle udienze con interprete vengano notati sia dalle studentesse di interpretazione sia da quelle di giurisprudenza che, per ovvie ragioni, sono maggiormente attente alle caratteristiche del rito e ai risvolti della procedura e trovano invece sorprendenti modi di procedere ben noti a chi ha una minima formazione in interpretazione. Per esempio alla domanda "Was the suspect/accused addressed directly?", R3 risponde:

"He was addressed directly by the defense lawyer and the prosecutor, while the judge used to address the interpreter, asking her to translate what he was going to say to the defendant (for example: "Please, ask him if...", or "Tell him that..."). Moreover, the interpreter, when translating the utterances of the accused, used the first person and not the third: she spoke as if she was the subject." [R3]

Il Laboratorio di traduzione. Il laboratorio di traduzione è ancora in corso e pertanto le osservazioni degli studenti riportate nei loro logbooks sono non definitive. Appare però con chiarezza una notevole soddisfazione sia da parte degli studenti di giurisprudenza sia da parte delle studentesse di interpretazione/traduzione che sono concordi nel ritenere l'esperienza utile, arricchente e innovativa:

"Le mie considerazioni finali di questa esperienza sono molto positive [...]mi auguro che il progetto continui dando la possibilità di tradurre documenti reali del processo, per dare una connotazione più pratica anche al lavoro di traduzione." [R2]

Molti hanno espresso il desiderio di partecipare alla successiva Transcultural Law Clinic.

4.2.3 English summary

Five interpreting students, one translation student and five law students took part in the Pilot Transcultural Law Clinic (1 October 2019 – 20 December 2019). The following activities were envisaged: (a) observation of Court hearings, and (b) translation into English, French and Spanish of a text provided by the local Criminal Bar Association. Attendance was not compulsory as no ECTS were awarded; students wishing to participate in the activities offered had to find some time in their class schedule.

As regards (a), students were asked to attend Court hearings, carefully observe what was going on,

and fill in the logbooks that had been developed by the project partners. Hearings were held in the following days:

- 2 October 2019, 9.15 a.m.: summary trial (with Arabic-Italian interpreter);
- 2 October 2019, 10.00 a.m.: plea bargaining (with Romanian-Italian interpreter);
- 16 October 2019, 12.45 p.m.: court hearing with questioning of the defendant (with Slovene-Italian interpreter)

A further hearing, planned for 25 November 2019, was postponed.

Seven students (four interpreting students, one translation student and two law students) attended one or more hearings and 16 logbooks were filled in. The main findings emerging from an analysis of the answers and comments contained in the logbooks may be summarised as follows:

- the positioning of the interpreter and, in general, the positioning of the parties did not seem to favour communication;
- the rooms were very noisy and there was an insufficient number of microphones, which also hampered communication;
- communication quality was nevertheless regarded as good in two of the three hearings;
- judges and prosecutors often spoke very fast, which did not help the interpreters;
- there were considerable differences between the interpreters working at the hearings. While two of them did their job appropriately, one exhibited a non-professional demeanour, poor language proficiency and even a judgmental attitude towards the defendants. Furthermore she only interpreted questions and answers – the defendants were thus unable to follow and understand what the other participants were saying. She did not even interpret the judge's ruling;
- no interpreter took notes;
- while the interpreting/translation students were naturally more interested in the interpreting aspects and the law students were more interested in the legal aspects and sometimes were surprised by the interpreters' choices (e.g. the use of the 1st person), some features were noticed and reported by all.

As regards (b), the text to be translated was *Manifesto del diritto penale liberale e del giusto processo*, a document drawn up by the national Criminal Bar Association and made available by the local Criminal Bar Association. The activity concentrated on the translation into English – the translation into French and Spanish will be produced at a later stage. 9 logbooks were filled in.

A series of meetings were held, led by a lecturer specialised in legal translation and a PhD student specialising in criminal procedure, to analyse the text, discuss the main difficulties and identify the books from which quotations were taken. Students were then guided in the creation of comparable corpora to extract the relevant terms. The translation proper was then started and will be ready shortly.

Interaction between interpreting/translation students and law students was excellent and mutually satisfactory, and enabled students to familiarise with the requirements of legal translation and interpreting in legal settings. Several students expressed their willingness to participate in the forthcoming Transcultural Law Clinic.

4.3 Questioni e prospettive

Premesso che l'esperienza della clinica pilota appare globalmente positiva, vi sono state e sicuramente ci saranno ostacoli a livello organizzativo dovuti all'impossibilità di conoscere con congruo anticipo le date delle udienze con interprete, a cui si aggiunge la difficoltà di ottenere una piena e sollecita collaborazione da parte delle autorità giudiziarie e/o penitenziarie spesso vincolate dalle norme e procedure in vigore.

Vi sono poi alcuni aspetti che possono essere oggetto di miglioramenti e integrazioni. È fondamentale per esempio che la partecipazione alle udienze sia seguita da momenti di discussione con docenti di interpretazione e con docenti di procedura penale, al fine di analizzare i diversi momenti della procedura, la funzione delle parti coinvolte e la dimensione interazionale fra le parti, con particolare riguardo al ruolo svolto dall'interprete. Ciò consentirebbe di approfondire taluni risvolti dell'interpretazione in ambito giuridico-giudiziario con particolare riferimento alla dimensione deontologica oltre che, ovviamente, a quella traduttiva, cosa che nell'arco di tempo piuttosto ristretto della clinica pilota è risultata piuttosto difficile da realizzare.

Sicuramente i laboratori di traduzione costituiscono un momento importante di riflessione e di apprendimento pratico che occorrerà intensificare e affinare, prediligendo documenti inerenti a veri e propri atti giudiziari.

4.3.1 Challenges and perspectives: English summary

While the pilot clinic may be regarded as a success, there have been and there will be difficulties: it is impossible to know well in advance when interpreted hearings are going to be held, and it is not easy to cooperate with judicial/prison authorities who are often constrained by strict rules and procedures.

As regards ways to improve the structure of the Transcultural Law Clinic and its activities, observation of hearings should be followed by discussions with interpreter trainers and criminal procedure experts to proceed to a thorough analysis of the events with reference to both the legal and the interpreting/interactional aspects. As for translation, more should be done in this respect, ideally working with documents referring to specific criminal cases.

5 Slovenia

5.1 Oblika uvedbe transkulturne klinike

Na Univerzi v Mariboru smo začeli s pripravami za implementacijo transkulturne klinike, kot izbirnega predmeta na študijskem programu druge stopnje *Prevajanje in tolmačenje*, že v študijskem letu 2018/19, ko smo z univerzitetnim in fakultetnim vodstvom opravili pogovore glede možnosti uvedbe medkulturne prevajalsko-tolmaško pravne klinike na Oddelku za prevodoslovje Filozofske fakultete v sodelovanju s Pravno fakulteto. Med glavne cilje visokošolskega izobraževalnega programa v Sloveniji in na Univerzi v Mariboru uvrščamo tudi ustrezno povezavo med teoretičnimi in praktičnimi vsebinami, kar akreditirani izbirni predmet transkulturne klinike tudi omogoča. Ugotavljamo, da je potreba po prevajalcih in tolmačih kot medkulturnih posrednikih zaradi globalizacije in migracij v porastu, ko govorimo o sodnih tolmačih, je ob jezikovnih kompetencah potrebno tudi poznavanje pravne stroke, kulturnih posebnosti in zakonodaje posameznih držav. V ospredju akademskih in strokovnih razprav je bil izpostavljen interdisciplinarni pristop pri izobraževanju bodočih tolmačev in prevajalcev, zato smo pri snovanju transkulturne klinike v obliki izbirnega predmeta bili osredotočeni na sodelovanje med pravnimi strokovnjaki i sodnimi tolmači v kazenskih postopkih. V Sloveniji trenutno ne obstaja Pravna klinika, ki se ukvarja s tujci v kazenskih postopkih, zato pomeni uvedba tovrstnega izbirnega predmeta na Oddelku za prevodoslovje novost v visokošolskem prostoru. Pravne klinike so po svetu znane kot *pro bono* društva in organizacije, ki nudijo pravno in prevajalsko/tolmaško podporo marginaliziranim in finančno šibkim družbenim skupinam.

Glede na posvete s kolegi na Filozofski in Pravni fakulteti smo sklenili, da bi bila akreditacija izbirnega predmeta smiselna na magistrski stopnji študijskega programa *Prevajanje in tolmačenje*, ki ga nudi Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru. Izbirni predmet bi bil na voljo tudi študentom prava. Vodstvo univerze posebej poudarja potrebo po povečanju vsebin povezanih s prakso, saj bi naj študenti pridobili že v teku izobraževanja delovne izkušnje, predvsem pa stik s trgom dela.

V okviru projekta TransLaw smo v študijskem letu 2018/2019 akreditirali transkulturno prevajalsko/tolmaško kliniko na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru, kot izbirni predmet, z naslovom *Večjezična in medkulturna komunikacija v kazenskih postopkih*. Predmet je ovrednoten s 3 ECTS kreditnimi točkami in je bil akreditiran na drugostopenjskem programu *Prevajanja in tolmačenja* (1. 10. 2019). Študijski programi mariborske univerze narekujejo, da se študenti odločijo za izbirne predmete že v času poletnega semestra, zato navedenega predmeta še niso mogli izbrati v tem študijskem letu. Kljub temu smo organizirali pilotno izvedbo, ki je pokazala odlične rezultate. V okviru pilotiranja so se študenti prevodoslovja na mariborskem sodišču udeležili hospitacij pri kazenskih sodnih obravnavah za tujce, ki ne govorijo in razumejo slovenščine. Glede na obstoječo slovensko in evropsko zakonodajo so osumljeni ali obtoženi v sodnem procesu upravičeni do sodnega tolmačenja. Direktiva 2010/64/EU in Evropska konvencija zagotavlja brezplačno in ustrezno jezikovno pomoč osumljencem ali obdolžencem, ki ne govorijo ali razumejo jezika, v katerem poteka kazenski postopek. Študenti Pravne fakultete in Oddelka za prevodoslovje so skupaj sodelovali tudi v prevajalski delavnici, ki smo jo organizirali na Filozofski fakulteti. Študenti so prevajali sodbo ter se ukvarjali s pravno terminologijo. Izbirni predmet je del akreditiranega drugostopenjskega študijskega programa *Prevajanje in tolmačenje* in se začne z redno izvedbo v zimskem semestru študijskega leta 2020/21. <http://www.ff.um.si/dotAsset/76059.pdf>

V okviru pilotne izvedbe izbirnega predmeta so bile realizirane in so načrtovane naslednje aktivnosti:

21 študentov prevajanja in tolmačenja ter 25 študentov prava so sodelovali v pilotni izvedi. Izpolnili so 46 opazovalnih dnevnikov za naslednje aktivnosti: hospitiranje in skupno prevajalsko delavnico.

8.10.2019 – predstavitev projekta TransLaw študentom magistrskega študijskega programa Prevajanje in tolmačenje; predstavitev novega izbirnega predmeta in opis nadaljnjih aktivnosti

15. 10. 2019 – hospitiranje na kazenskem oddelku Višjega sodišča v Mariboru

13. 11. 2019 – hospitiranje na kazenskem oddelku Višjega sodišča v Mariboru

15.11.2019 –sestanek z vodjo Oddelka za kazensko sodstvo in višjim sodnikom, ki sta pripravila tudi *Critical friend response* za drugo fazo projekta TransLaw. Pogovor o nadaljnjih hospitacijah na sodišču.

27. 11. 2019 – skupna prevajalska delavnica študentov prevajanja in tolmačenja v sodelovanju s študenti prava; prevajanje sodbe.

16. 1. 2020 - hospitiranje na kazenskem oddelku Višjega sodišča v Mariboru

Izbirni predmet obsega 30 ur in bo potekal v angleškem, nemškem in po potrebi tudi v ruskem, hrvaškem, makedonskem in madžarskem jeziku. Načrtujemo vključevanje drugih tujih jezikov v akreditirani izbirni predmet. Študentje bodo najprej obiskovali 15-urni uvodni seminar, ki bo osredinjen na pravno terminologijo, osnove mednarodnega, evropskega in slovenskega kazenskega prava. Drugi del predmeta je namenjen medkulturni komunikaciji. Nosiči predmeta so dr. Kučiš, ddr. Kaloh Vid s Filozofske fakultete in dr. Šepc s Pravne fakultete Univerze v Mariboru.

Seminaru bo sledil praktični del v obsegu 2–4 ur tedensko, ki ga bo organiziral mentor v sodelovanju s študenti. Slovenska zakonodaja sicer ne omogoča, da bi študentje tolmačili pri sodnih obravnavah, lahko pa hospitirajo in opazujejo tolmačenje v sodnem postopku. Tolmačenje načrtujemo tudi na policiji in v povezavi s prevajanjem sodne dokumentacije. Izvedena bo simulacija sodnega procesa, vključno z vsemi sodelujočimi v kazenskem postopku: osumljeni kaznivega dejanja, državni tožilec, odvetnik, sodni tolmač.

Vsebina predmeta zajema sledeče tematske sklope:

- Praktično delo v realnem okolju s tujci, ki ne obvladajo slovenščine.
- Osnove mednarodnega kazenskega procesnega prava.
- Komunikacija v tujem jeziku v okviru kazenskega postopka.
- Človekove pravice v mednarodnem okolju.
- Prevajanje in/ali tolmačenje za osebe, ki ne govorijo slovenščine, osumljene ali obsojene kaznivih dejanj, kot posebna zvrst nudenja brezplačnih storitev prevajanja ali tolmačenja v sodelovanju s študenti Pravne fakultete.
- Kulturne vrednote in družbene norme v luči mednarodnega kazenskega prava.
- Analiza stanja ponudbe tolmaških in/ali prevajalskih ter pravnih storitev s poudarkom na prevajanju in tolmačenju za osebe, ki ne obvladajo slovenščine in so osumljene ali obtožene kaznivih dejanj.
- Pravna terminologija s področja kazenskega in mednarodnega javnega prava.
- Kulturološko-sociološki in pravni vidiki prevajanja in/ali tolmačenja za tujce osumljene kaznivih dejanj.

Izbirni predmet je dobra priložnost za pridobivanje izkušenj v določenem delovnem okolju. Študenti Univerze v Mariboru lahko pridobijo 3 ECTS kreditne točke, ki jih lahko uveljavijo kot dodatek k diplomi (*Diploma Supplement*). Predmet *Večjezična in medkulturna komunikacija v kazenskih postopkih* ponuja teoretične in praktične vsebine.

5.1.1 Kratkoročni cilji

V okviru pilotne izvedbe načrtujemo tudi drugo fazo v sodelovanju s študenti prevodoslovja in prava. Izvedli bomo dodatne hospitacije na sodišču v Mariboru, simulacije sodnih postopkov, skupne prevajalske delavnice, kjer bodo študentje prevajali sodne spise in drugo sodno dokumentacijo.

Glede pridobivanja ustreznih kompetenc in veščin, načrtujemo naslednje kratkoročne cilje:

- razviti komunikacijske in strokovne veščine, ki so potrebne za uspešno medsebojno sodelovanje študentov prava in prevajanja/tolmačenja;
- razumeti pomen sodelovanja prevajalcev in/ali tolmačev in pravnikov;
- razumeti pomen in vlogo prevajanja in tolmačenja za osebe, ki ne govorijo slovenščino in so osumljene ali obtožene kaznivih dejanj;
- razumeti pomen in odgovornost prevajalca in/ali tolmača v sodelovanju s pravnikom v medkulturni komunikaciji;
- ovrednotiti in analizirati trenutno stanje sodnih tolmačev ob zavedanju, da bo potreba po tovrstnem prevajanju in/ali tolmačenju v prihodnje zaradi mobilnosti in globalizacije še naraščala;
- usvojiti ustrezno pravno terminologijo s področja kazenskega prava;
- preizkusiti prevajalske in tolmaške kompetence študentov v realnem okolju.

5.1.2 Dolgoročni cilji

Novi izbirni predmet bo prispeval k povečanju internacionalizacije študijskih programov na fakulteti in univerzi.

- Študentje bodo razumeli pomen, vlogo in odgovornost prevajalca in/ali tolmača v sodelovanju s pravniki v medkulturnem okolju.
- Študentje bodo usvojili ustrezno pravno terminologijo s področja kazenskega prava ter preizkusili prevajalske in tolmaške kompetence v praksi in realnem okolju.
- Študentje bodo pomagali pri prevajanju sodb in druge sodne dokumentacije, kar bo olajšalo delo sodnih tolmačev, ki se pogosto soočajo s pomanjkanjem časa. Tuji državljeni in osebe osumljene kaznivih dejanj ostanejo v priporu ravno zato, ker sodna dokumentacija ni prevedena v pričakovanem roku.
- Aktivno vključevanje študentov v izbirni predmet tako na Filozofski kot tudi na Pravni fakulteti.
- Vključevanje drugih ciljnih skupin, ki potrebujejo *pro bono* pravno in prevajalsko/tolmaško podporo.
- Sodelovanje z Oddelkom za kriminalistiko in policijo na Univerzi v Mariboru, nudenje brezplačnih tolmaških storitev na policiji.

- Organiziranje skupnih delavnic s predstavniki policije, sodstva in sodnimi tolmači.

5.1.3 Kako in v katerih jezikih bo potekal izbirni predmet?

V okviru izbirnega predmeta bodo ponujena predavanja in seminarji, pri čemer bo praktičen del predmeta potekal pod nadzorom mentorjev iz prakse in sodnih tolmačev. Predmet bo potekal v angleškem in nemškem jeziku, po potrebi tudi v ruskem, hrvaškem, makedonskem in madžarskem jeziku. Študentje bodo najprej obiskovali 30-urni uvodni seminar, ki bo osredinjen na pravno terminologijo, osnove mednarodnega, evropskega in slovenskega prava ter na večjezično in medkulturno komunikacijo. Ocenjevanje bo potekalo na osnovi ustne predstavitev seminarske naloge, pisnega izpita in terenskih vaj.

Predmet nudi naslednje praktične aktivnosti in terenske vaje:

- Hospitiranje pri kazenskih postopkih na sodišču v Mariboru ob sodelovanju sodnega tolmača;
- Organiziranje skupnih delavnic (pravniki, sodniki, odvetniki, državni tožilci in sodni tolmači);
- Prevajanje sodnih spisov in druge sodne dokumentacije (študenti prava in prevodoslovja);
- Tolmačenje na policiji.

5.2 English summary of the implementation and transcultural aspects

Preparations for the Transcultural Law Clinic at the University of Maribor began in spring 2018. We organised several meeting with the vice-rectors, the Dean of the Faculty of Arts, the Dean of the Law Faculty and several professors of both the Faculty of Law and the Faculty of Arts. We also invited representations of PIC, a legal centre for the protection of human rights and environment. We presented our drafts for the establishment of the transcultural law clinic which was accepted with big enthusiasm. After discussing several option of implementation we all agreed upon organising the transcultural law clinic as a new elective course “Multilingual and transcultural communication in criminal matters” which will be offered to both students of translation and interpreting and law students.

The Transcultural Law Clinic was successfully accredited and included in the curriculum since 1.10.2019 (winter term 2019/20). However, since the students needed to choose their elective courses before, in the summer term 2019/20, we offered a new elective course as a pilot project in the 2019/20 winter term, from October to December. We will offer another cycle of piloting in the summer term and the course will be taught as a regular elective course in 2020/21 winter term in the second cycle (MA) programme of Translation and Interpreting at the Department of Translation Studies in cooperation with the Faculty of Law. The course is set up as a course with 3 ECTS and it is taught jointly by two professors from the Faculty of Arts (the TransLaw lead researchers) and a professor of criminal law from the Faculty of Law. Registration for the course is via the university registration system. We intend to additionally motivate the students to choose this particular course which we already did in the piloting phase. The number of students who may apply is restricted according to the university's regulations. The working languages of the course are English, German and Slovene, it can also be offered in Russian, Croatian, Macedonian and Hungarian. The language combination depends on the linguistic programs the students are enrolled into. The students will

initially attend a 15-hour introductory seminar which will focus on legal terminology, basics of criminal law, basics of international, European and Slovenian refugee and migrant law, community interpreting, the right to language assistance, verbal interaction the interpreters' role. The Faculty of Law provided a qualified person to cooperate in this part.

The seminar will be followed by a more practical work which would constitute approximately 2 to 4 hours per week according to a timetable agreed upon by the students and the mentor. As Slovene law prohibits students from providing legal interpreting in the court, the transcultural clinic will use the methods of observations at the real-life interpreted trial at the Criminal department of Maribor's District court and simulations. Observations of interpreting may also be possible at the police station. Students will also develop and take part in mock trials, developing scenarios and questions, accompanied by afterwards analysis and discussion. The students will translate judicial documents provided by the court and the professors from the Faculty of Law. Students will be supervised by mentors from practice, legal interpreters and also various non-governmental organisations (the Sloga platform), the Legal-Informational Centre for NGOs (Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC) as well as the Office of the Human Rights Ombudsman of Slovenia. Court judges, police officers, attorney and legal interpreters will also be involved.

The following objectives and competencies are expected to be developed:

- Learning how to co-operate with students of law on the basis of mutual support and successful professional communication;
- Understanding the importance of a cooperation between a translator and/or interpreter with a lawyer;
- Researching and understanding a current situation in the area of translating and/or interpreting for people suspected or accused of crime (also from the perspective of historical dynamics, ideological, social and other social discourses);
- Understanding translating and interpreting for non -Slovene speakers who are suspected or accused of crime as a communication democratic value and as an important factor in interpreting and translating for the community in the European Union;
- Testing students' translating and interpreting competencies in practice and a real environment.

Some short-term goals can be summarized as following:

- Students will have a better understanding of the importance, position and responsibility of the translator and/or interpreter and the lawyer in this particular type of intercultural communication;
- The clinic will contribute to professionalization of the legal interpreters' profession;
- Students will help to translate juridical documentation. This will be helpful for legal interpreters and contribute to meeting current needs of people suspected or accused of crime who sometimes remain in detention for an unnecessary long time due to the lack of legal interpreters and time constraints the legal interpreters need to meet;
- Students will acquire appropriate legal terminology in the field of criminal law and test their translation and interpreting competencies in practice;
- We expect to motivate as many students as possible to choose this elective subject at both

- the Faculty of Arts and the Faculty of Law;
- Cooperation with the Criminal Police and Police Department, provision of interpreting services at police stations.
- Organizing joint workshops with police, court and court interpreters.

The following activities were organised in the piloting phase of the clinic which took part from October to December in winter semester 2019/2020.

21 students of translating and interpreting and 25 students of law participated in the piloting phase, 46 observation diaries were filled in for the observation and translating workshop activities.

- a) 8.10.2019 – presentation of the TransLaw project and a new elective course to the students of translating and interpreting and to the students of law.
- b) 15. 10. 2019 – observation of the court process with the legal interpreter involved at the Criminal Department of the District court in Maribor + a discussion with both judges, legal interpreters and the head of the Criminal Department which all students attended.
- c) 13. 11. 2019 – observation of the court process with the legal interpreter involved at the Criminal Department of the District court in Maribor + a discussion with both judges, legal interpreters and the head of the Criminal Department which all students attended.
- d) 15.11.2019 – the meeting with the head of the Criminal department and district judge and a higher judge who also completed *critical friend report* for WS 2 of TransLaw project. Discussion about further observations in the court in the second piloting phase.
- e) 27. 11. 2019 – translating workshop with the students of law and students of translating and interpreting. The students translated juridical documentation (an appeal of a person suspected of crime whose language rights were violated) + a discussion with the professor from the Law faculty
- f) 16.1.2020: Observation of the court process with legal interpreter at the Criminal department of the District court in Maribor.

5.3 Transkulturni vidiki

V okviru projekta TransLaw in akreditiranega izbirnega predmeta, so študentje prevodoslovja sodelovali in hospitirali pri dveh tolmačenih obravnovah na sodišču v Mariboru in sodelovali pri prevajanju sodbe v sodelovanju s študenti prava. Po vsaki zaključeni aktivnosti, so študentje izpolnili 46 opazovalnih dnevnikov, katerih izsledke navajamo, kot sledi:

1. Aktivnost : sodelovanje pri kazenskem postopku na sodišču v Mariboru; razprava in analiza po obravnavi

Čas in prostor: 15. 10. 2019 ob 9.30 uri.

Število študentov: 8

Študenti so sodelovali pri sodnem postopku kazenske obravnave na Okrožnem sodišču v Mariboru. Gre za primer tihotapljenja azijskih državljanov preko slovenske meje. Na obravnavi so bili prisotni trije slovenski osumljenci, trije azijski osumljenci, tožilka, odvetniki, predsednik in člani sodnega

senata, sodni zapisnikar in policisti. Študentje so opazovali primer sodnega tolmačenja iz slovenščine v kitajščino, pri katerem je tolmač uporabil tehniko šepetanja. Ob opazovanju sodnega postopka so izpolnjevali dnevниke, ki jih v nadaljevanju povzemamo. Opazovanju je sledila razprava na kateri so bili prisotni študentje, obe mentorici, sodnik, vodja oddelka za kazensko pravo ter sodni tolmač. Študentje so zastavljeni vprašanja v zvezi z sodnim postopkom ter sodnim tolmačenjem.

- Študentje so prepoznali jezik tolmačenja (kitajščina). Osumljenci so državljeni Tajske.
- Večina študentov je opazila, da je prostorski razpored udeležencev v obravnavi bil ustrezен glede na akustiko, saj so vsi sodelujoči v sodnem postopku razpravo dobro slišali. Udeleženci razprave so imeli možnost koriščenja mikrofona. Kljub temu je nekaj študentov zapisalo, da je bilo težje slišati priče, verjetno zato, ker so priče obrnjene proti predsedniku sodnega senata in stran od občinstva.
- Študentje so vzdušje v sodni dvorani ocenili kot sproščeno. Osumljenci so v pogovoru s tolmačem delovali sproščeno, bilo je razvidno, da so seznanjeni z slovensko zakonodajo. Bilo je opaziti, da se je sodni tolmač z osumljenci občasno kratko pogovarjal, a pri tem ni zanemarjal svojih dolžnosti do drugih udeležencev v sodnem postopku.
- Tolmačenje je potekalo s šepetanjem, zato tolmačenja študentje niso v celoti slišali. Kljub temu je večina študentov opazila, da je bil tolmač samozavesten, saj je obvladal jezik, ki je v Sloveniji deficitaren.
- Med tolmačenjem ni prihajalo do prekinitev, ne s strani sodnika/odvetnika, ne s strani tolmača.
- V postopku sodnega tolmačenja študentje niso zasledili nobenih nepravilnosti.
- Tolmač ni imel težav zaradi hitrosti govora, naglasa ali drugih posebnosti. Prav tako se nihče ni pritožil, da tolmača ne razume in zaprosil za dodatna pojasnila.
- Med postopkom so prebrali kratko izjavo, za katero ni bilo jasno ali je tolmaču bila predhodno poslana ali ne, pri čemer je šlo za preverjanje verodostojnosti prič.

»Na levi strani dvorane so sedeli odvetniki, bilo jih je 6, ter v prvi vrsti trije obtoženci iz Slovenije. Na desni strani so sedeli trije obtoženci iz Tajske, pred njimi sodni tolmač in za njimi policisti. Spremljali smo le komunikacijo med sodnikom, odvetniki in pričama, ki je potekala tekoče.«

- Večina študentov se je strinjala, da je komunikacija v sodni dvorani potekala tekoče in brez težav.
- Nekateri študenti so pričakovali, da bo sodno tolmačenje potekalo konsekutivno, saj bi tako lahko slišali tolmača. Obravnava je bila namenjena izpraševanju prič, zato je tolmač svoje delo opravljal s tehniko šepetanja.
- Na obravnavi ni prišlo do nesporazumov ali drugih konfliktov.
- Študentje so izrazili željo, da bi lahko v prihodnje poslušali tudi konsekutivno tolmačenje. Naslednja obravnava, na kateri bodo sodelovali študenti v okviru pilotne izvedbe medkulturne pravno-tolmaške klinike, je predvidena 16. 1. 2020.

2. Aktivnost: Sodelovanje pri sodni obravnavi kazenskega postopka na sodišču v Mariboru

Čas in prostor: 13. 11. 2019 ob 9.00 uri.

Število študentov: 4

Študenti so sodelovali pri obravnavi kazenskega postopka na Okrožnem sodišču v Mariboru. Gre za primer večje goljufije, tolmačenje je potekalo iz slovenščine v hrvaščino. Sledila je razprava, tekom katere so študentje lahko zastavili vprašanja v zvezi z sodnim postopkom in tolmačenjem.

- Tolmačenje je potekalo iz slovenščine v hrvaščino. Hrvaščina je bila materni jezik osumljenke.
- Študentje so spremljali in analizirali komunikacijo med sodnikom, odvetniki in pričama.
- Med vsemi udeleženci sodne razprave je potekalo sporazumevanje tekoče, le na začetku je druga priča govorila nekoliko prehitro. Sodnica je zato opozorila pričo, naj govor glasnejše in bolj počasi, saj je za njo tolmač, ki šepetano tolmači obtoženki.

»Drug drugega so sicer dobro videli, vendar so se slabo slišali. Ozvočenje v dvorani je bilo zelo slabo. Tudi mi poslušalci smo slabo slišali priče, saj so bile obrnjene k nam s hrbitom, mikrofoni pa niso delovali. Prav tako nam je tolmač kasneje povedal, da je tudi sam imel težave, saj ni slišal in razumel prič. V pomoč mu je bil narek sodnice, ki je narekovala zapisničarki. Prostor je bil urejen in na nivoju, samo akustika ni bila najboljša.«

- V sodni dvorani bi lahko namestili tiho tipkovnico, saj je bilo občasno tipkanje zapisničarke glasnejše od govora.
- Tolmačenje je potekalo v obliki šepetanja, zato ni prišlo do prekinitve ali dodatnih vprašanj. Študentje so opazili, da je bil tolmač profesionalen. Tolmačil je na način, ki ni motil drugih udeležencev v sodnem procesu.
- Nekateri študenti so omenili, da jih je presenetila govorica odvetnika, saj je bila izredno pogovorna in narečnoobarvana.
- Študentje so zapisali, da je tolmač deloval samozavestno. Ocenili so, da tolmač ni imel komunikacijskih težav, so pa omenili, da je tolmač izkušen in na sodno razpravo ustrezno pripravljen.
- Tolmača nihče ni prekinjal, sodnica ga je zgolj opozorila, naj govoriti še, saj ni slišala priče.

3. Aktivnost – prevajalska delavnica študentov prevodoslovja in prava

Čas in prostor: 27. 11. 2019 ob 14.40 na Filozofski fakulteti v Mariboru

Število študentov: 34 (26 študentov prava in 9 študentov prevodoslovja)

Skupna delavnica je potekala drugače, kot hospitaliranje na sodišču v Mariboru, saj študentje niso samo opazovali sodni postopek, temveč aktivno sodelovali pri prevajanju sodne dokumentacije. Delavnice so se udeležili študentje prevodoslovja in študentje prava. Sodelovali so pri prevajanju sodbe Vrhovnega sodišča. Gre za primer pakistanskega državljanina, ki je prestopil slovensko mejo brez vize in brez dokumentov, zato je bil osumljen in kasneje obsojen kaznivega dejanja. Njegov odvetnik je na sodbo vložil pritožbo, saj naj bi bile kršene njegove jezikovne pravice.

Študentje so prevajali določene dele sodbe v skupinah sestavljenih iz prevodoslovcev in pravnikov.

Pred začetkom delavnice je profesorica s Pravne fakultete razložila vsebino sodbe, na koncu je sledila razprava in pogovor o konkretnih izzivih pravne terminologije.

Sodelovalo je 26 študentov s Pravne fakultete in 9 študentov prevodoslovja. V skupine so bili razdeljeni po 4 ali 5, od tega eden ali dva študenta prevodoslovja in približno trije študenti prava. Povzemamo odzive študentov:

- Skupinsko delo je bilo študentom zelo všeč. Posebej so poudarili sodelovanje v prijetnem vzdušju. Poudarili so tudi, kako pomembno je bilo, da so se uspeli organizirati v kratkem času. Delo so si razdelili glede na znanje in sposobnosti. Študentje so posebej pohvalili razvijanje komunikacijskih veščin in sposobnosti, saj običajno delajo v parih, s kolegi, ki jih dobro poznajo.
- Izkušnje delavnice so študenti ocenili pozitivno.
- Študenti prava so omenili, da so od prevajalcev pridobili koristne informacije o spletnih straneh, ki služijo kot podpora pri prevajanju.
- Študenti prava so bili presenečeni nad znanjem angleške pravne terminologije s strani študentov prevodoslovja.
- Študenti so prevajali pod časovnim pritiskom. Osredotočili so se na kakovost prevoda in ne na število strani oziroma kvantiteto. Nekateri študentje so omenili, da je bilo pomanjkanje časa kar stresno.

»Sodelovanje s prevajalci Filozofske fakultete je bilo odlično. Pomagali so nam in nas opozarjali na slovnične nepravilnosti angleščine. Študentje Pravne fakultete pa so nam na enostaven način pojasnili strokovno terminologijo.«

- Med prevodnimi izzivi s katerimi so se soočili študentje, so izpostavili težave pri usklajevanju pravnih sistemov, saj gre za kulturnospecifične posebnosti pravnih ureditev. Pojem "A" v angleščini ne obstaja v pravni ureditvi Slovenije.
- Študentje prava so omenili, da so se naučili dosti novega, zdelo se jim je odlično, da so lahko obnovili in uporabili znanje, ki so ga pridobili v teku študija.
- Študentje so v dnevnikih omenili, da so si naloge razdelili. Študentje prava so tako poiskali ustreznico v angleškem jeziku, medtem ko so študentje prevodoslovja oblikovali besedilo slovnično in slogovno.
- Večina študentov je tudi zapisala, da so bili s svojim delom ob koncu delavnice zadovoljni, pri čemer so nekateri omenili, da bi lahko besedilo bolje prevedli če bi imeli več časa.
- Študentje prevodoslovja so izpostavili, kako pomembno je sodelovanje s pravnimi strokovnjaki. Veseli so bili dodatnih napotkov in nasvetov študentov prava. Za vse študente prevodoslovje je bila skupna delavnica povsem nova izkušnja.
- Omenjeno je bilo, da so bile mentorice na voljo za dodatna vprašanja in pojasnila, kar je bilo študentom všeč, saj jim je prihranilo ogromno časa. Mentorice so študentom postavljale dodatna vprašanja, zato je bilo vzdušje še bolj sproščeno in prijetno.
- Komunikacija med študenti je potekala v prijetnem in prijateljskem vzdušju. Študenti so omenili, da so imeli na začetku pomisleke: študentje prava, da jih bodo študentje

prevodoslovja imeli za »neumne«, če kakšnega izraza ne bodo vedeli, študentje prevodoslovja so imeli podobne pomisleke, saj niso strokovnjaki na področju prava.

5.3.1 English summary

46 students took part in the piloting phase, 21 students of translating and interpreting and 25 students of law participated in the piloting phase.

(a) 12 diaries were from active listening at two court hearing which involved persons suspected of crime. The next part of both activities was the discussion with both judges, legal interpreters and the head of the Criminal Department which all students attended. We need to say that we got a very positive response from both the District court and the Higher court in Maribor. The judges in particular were very open to the idea of students observing the hearings and they gladly agreed to join the afterwards discussions.

(b) 34 diaries were from active servicing, when students of translating and interpreting and students of law translated a juridical document (an appeal of a person suspected of crime whose language rights were violated). The next part of the activity was the discussion with the professor from the Law faculty.

There are 46 diaries all together. Lessons learnt will be taken into a close consideration and we'll modify the curriculum for the elective course *Multilingual and transcultural communication in criminal matters*.

Some observations from the active listening are summarized below:

- The students only had an opportunity to observe the cases of interpreting when the technique of *chuchotage* was used. Though they shared that it was a valuable experience, they expressed a strong wish to observe the case when people suspected or accused of crime would give testimony. Such observation is scheduled for 16.1.2020, in the second cycle of piloting the project at the Maribor's District Court.
- Students particularly outlined that this was their very first time at the court and they found it extremely interesting and useful to see how the legal system works in practice, to see the courtroom, the position of the interpreter and such things. They provided detailed sketches of all people in the courtroom and observed very closely not only the interpreter but also the judge, the prosecutor and the attorney. It was surprising to discover how much students actually miss practical environment, even if they can only observe it.
- Students were observing the interpreter very closely and made numerous notes not only about the interpreting but also about the interpreters' body language, the fact that both interpreters seemed confident and that they did not seem to have any problems to ask for any clarifications. We learned that it would be reasonable to pay special attention to Interpreter's body language as the part of the clinic's curriculum and perhaps to discuss non-verbal communication in the afterwards discussions.
- Some students said that it was a bit uneasy for them to be in the same room with people accused or suspected of crime. Though nobody expressed that he/she was scared, still, we learned that in the future in the part of active servicing, we should talk to the students about safety issues and make sure that they fully understand than nothing can happen to them. This

was a very valuable lesson to learn.

- Students appreciated very much the discussions after the observations. They found it very helpful and encouraging to talk to the judges, attorneys and legal interpreters. They asked many questions and we learnt that such discussion mean a lot to students, give them additional confidence and contribute to their further motivation. It was only possible because of an extremely open and welcoming attitude from the judges at Higher court and District court.

Some observations from the translation workshop are summarized below:

- The students found it very helpful that there was an introductory part in which the professor from the Law faculty explained the court case and made sure that the students fully understood it. We learnt that such preparation phases are very useful and should probably be given even more time.
- There was a certain time pressure, which was a bit stressful for some students. We learned that we should give students more time and also distribute the material in advance.
- The students of translating and interpreting stressed that they had difficulties with terminology but students of law offered their help. This part of cooperation seemed particularly useful to all students. Even though we did not suggest it, the students decided to make a word-by-word translation first and then they arranged it stylistically. We learnt that it was a good idea to give the students an opportunity to organise the process, instead of giving them exact instructions how they should co-operate together.
- The translation students outlined how useful it was to cooperate with people they may work together in the future. Some also stated that it was extremely useful in terms of establishing a professional communication. The students never met before and when we divided them in small groups, they needed to introduce to each other very quickly and then to divide the tasks and to organise their work. The students from both faculties wrote in their diaries that such dynamic and urgent need to organise themselves and cooperate together was very useful. For the students of translating and interpreting this was the first opportunity to cooperate with the students from an entirely different field.
- The most valuable lesson learnt was that the students realized how they could benefit from working together to achieve the best results. From the students' diaries we learnt that some were a bit restrained about such form of learning before the activity and were taken by a complete surprise by how well and smooth the actual cooperation went.
- A quote from the student of law: "*Cooperation with the translators from the Faculty of Arts was excellent. They helped us and corrected our grammar mistakes, while we helped them with legal terminology and also showed them the on-line sources which could be helpful*".

5.4 Izzivi in možnosti izvedbe izbirnega predmeta

V prihodnje bomo poskušali pritegniti študente tako s Filozofske kot tudi Pravne fakultete in jih dodatno motivirati, da izberejo izbirni predmet *Večjezična in medkulturna komunikacija v kazenskih postopkih*. Transkulturna klinika je uvedena v obliki izbirnega predmeta, gre za hiter in učinkovit način vključevanja v obstoječi predmetnik na drugostopenjskem študijskem programu *Prevajanje in*

tolmačenje. Glede na veliko zanimanje študentov v fazi pilotiranja, menimo, da se bo predmet izvajal vsako leto. Razmišljamo tudi o uvedbi drugih tujih jezikov ob angleščini in nemščini, ne glede na dejstvo, da je v pilotni fazi sodelovanje med prevajalci in pravniki potekalo v angleščini in slovenščini. Prevajanje sodne dokumentacije bomo v bodoče organizirali tudi v nemščini in hrvaščini. Glede na obstoječo slovensko zakonodajo, študenti ne morejo tolmačiti v sodnih postopkih, lahko pa hospitirajo pri sodnem postopku in si na ta način nabirajo dragocene izkušnje. Gre za pomemben prispevek na področju praktične izvedbe izbirnega predmeta v okviru akreditirane transkulturne klinike.

5.4.1 Challenges and perspectives: English summary

In the future, we intend to attract as many students as possible from both the Faculty of Arts and the Faculty of Law. The transcultural clinic was implemented in the form of elective course which was the fastest and most efficient way of implementation, but we aware that the course depends on the number of students who choose it. Given the very high interest of students in the piloting phase, we believe that the course will be carried out on a regular basis and we expect more applications each year. We are also considering introducing other languages. In the next phase of piloting we will organise activities in other languages, though in the piloting phase the translating activity was organised in English/Slovene combination. Translating of juridical documents in the future will also be possible in German/Slovene and Croatian/Slovene combinations. According to Slovenian legislation, students will only be able to observe the interpretation of the court, hence, this as well as other activities will definitely contribute to the developing of the competences that we set within the curriculum for a transcultural clinic.

6 Summary

All four partner countries successfully implemented a total of 6 transcultural law clinics at their universities. The number of logbooks far exceeded the original projections.

Slovenia and Italy each implemented one clinic as an elective course at the MA level, Austria implemented its clinic at the BA and MA levels (depending on the field of study), and Belgium implemented 3 clinics at both levels, 2 as elective courses (interpreting and transcultural) and 1 (translation) as a compulsory course. The number of ECTS differs from country to country: the Austrian clinic offers 4, the Italian will offer 6-9, the Slovenian 3, the Belgian translating and interpreting clinics each offer 6 credits and there are no official credits for the transcultural communication course. In Austria, the students were already given the ECTS credits in the piloting phase, in the other partner countries the ECTS credits will be offered once regular law clinics start.

As for recruiting the students from translating/interpreting and law programmes, in Austria, Slovenia and Italy the numbers were divided relatively evenly, while in Belgium there were far more translating/interpreting students interested in participating in the clinics' activities.

There are also different requirements regarding the minimum number of students needed to actually run the course. In Austria and Slovenia the minimum is 10, and although there are no limitations for two clinics in Belgium (interpreting and translating), at least 10 students are needed for the transcultural clinic. There are no official limitations in Italy but the Italian partners found the ideal number of students should not exceed 10.

The variety of activities were similar. All four partner countries offered

- observations of court hearings or mock trials,
- lectures (the content depended on the curriculum of each partner country), and
- discussions and reflections after the activities.

In Belgium, Italy and Slovenia, translating workshops were also offered. In Belgium and Slovenia, the students translated legal documents from or for real cases, and in Italy, the students translated a criminal law-related programmatic document.

The partner countries also faced some difficulties. In some partner countries, students experienced the workload of attending the activities and filling in logbooks as high. In Belgium, it was difficult to motivate law students to participate in the first place. In Austria, some interpreting students did not know what to focus on during observation as it was their first time in the courtroom. In Slovenia, students were emotionally not prepared for court hearings and some shared that they felt uneasy.

All four partner countries found that it was important to establish teamwork by involving colleagues and professionals with other competences and other specialisations.

In spite of some challenges faced by all partner countries, which was to be expected, all transcultural law clinics were successfully implemented and piloted at the partner universities. All clinics will continue to be offered after the end of the TransLaw project, contributing to a better understanding between law students and translating/interpreting students and paving the way for a fruitful cooperation between the professions in the future working together in pursuit of a fair trial.